

De Franse woorden in het dialect van Wingene

door ARTHUR VAN DOORNE.

Inleiding.

Een studie over de quantitatieve en kwalitatieve beïnvloeding van een bepaalde taal door een andere, een onderzoek nopens de wijze en de oorzaken der ontlening en nopens de fonetische en semantische verschijnselen in de leenwoordenschat, kan geen aanspraak maken op volledigheid en zal dus niet de basis kunnen vormen voor echt wetenschappelijke conclusies, zolang de dialecten niet mede onderzocht werden. Dit zal in hogere mate het geval zijn voor een taalgebied als het Nederlandse, waar door allerlei omstandigheden en oorzaken de dialecten nog steeds zo'n grote plaats in het taalleven innemen.

Wie de leenwoorden in het Nederlands opzoekt zal er natuurlijk een meerderheid van Franse oorsprong vinden, en juist waar het deze woorden betreft moet er vooral in de dialecten een onderscheid gemaakt worden tussen Noord- en Zuidnederlands. Immers, wegens de nabuurschap van het Waals en het Frans, zullen de Zuidnederlandse dialecten heel andere aspecten bieden. Dit wou ik enkel aanstippen om er op te wijzen dat er nog geen onderzoek werd ingesteld nopens de Franse invloed op geheel het Nederlands, want het enige werk van grotere omvang :

De Franse woorden in het Nederlands door SALVERDA DE GRAVE, beantwoordt niet aan de titel, daar het al te eenzijdig op het Noordnederlands gebaseerd is. De titel die de verdienstelijke geleerde gaf aan de kortere Franse bewerking in voordrachtvorm is dan ook beter gekozen: *L'influence de la langue française en Hollande, d'après les mots empruntés*. Zelfs het Noordnederlands taalgebied is er niet in zijn geheel vertegenwoordigd: „om de lagere volkstaal te leren kennen, zouden we goed doen de dialecten te onderzoeken” (*De Franse woorden*, blz. 110).

De meeste leenwoorden der dialecten werden wel opgenomen in de verschillende dialectwoordenboeken, maar dit is enkel zeer nuttige materiaalverzameling. In 1924 schreef E. BLANCQUAERT: „De verdeling in eigen goed en ontleend goed leidt tot onvolledige uitslagen, indien men geen rekening houdt zoowel met de talrijke bloedeigen woorden als met het groot aantal ontleeningen die in de dialecten alleen voorkomen” (*De Vla. Gids*, 1924). Sedertdien werden reeds door verschillende taalgeleerden bijdragen en artikels gepubliceerd of lezingen gehouden in verband met de Franse woorden in de dialecten en er werd vooral aandacht geschonken aan de wederzijdse beïnvloeding tussen Waalse en Vlaamse gewesttalen.

In de jaren 1933 en 1934 wees Prof. BLANCQUAERT in sommige van zijn colleges op het belang dat een studie over de leenwoorden in de dialecten zou kunnen hebben zowel wat de semantische als de fonetische verschijnselen betreft. Dit bracht er mij toe eens na te gaan in hoever de Franse woorden die deel uitmaken van een beperkt dialectgebied de basis zouden kunnen vormen tot het trekken van zekere conclusies nopens de invloed van het Frans en vooral in verband met de betekenisontwikkeling van zekere woorden.

Het dialectgebied in kwestie is dit van Wingene in

West-Vlaanderen. Deze gemeente beslaat een oppervlakte van 4547 Ha. en telt 7235 inwoners (volkstelling 1936).

In deze verhandeling was het er mij vooral om te doen de leenwoordenschat van mijn dialect te verzamelen en volgens de verschillende levensgebieden te groepeeren om aldus een overzicht te krijgen van de Franse beïnvloeding en er de intensiteit van te kunnen nagaan.

Om nu een duidelijk beeld daarvan te geven volstaat het niet de woorden alfabetisch op te geven; ze moeten ideologisch gegroepeerd worden: zulk een rangschikking is net een film die na elkaar de verschillende levensgebieden vertoont, waarin de vreemde taal op het dialect heeft ingewerkt; hier zal de ontleening intens, daar enkel sporadisch gebeurd zijn; nu eens zal het een overrompeling blijken te zijn en dan eens eenvoudige hulpverlening.

Met die indeling van het ontleend goed, heb ik een dubbel doel willen bereiken:

1. Aantonen op welke gebieden van de woordenschat het grootste aantal Franse woorden burgerrecht verkregen.
2. Aanwijzingen geven nopens de oorzaken en de manier der ontleening.

Over de methode kan ik hier kort zijn. Onder de leenwoorden van een bepaalde taal zijn er natuurlijk veel die taalkundig en cultureel weinig belangrijk zijn, woorden die op het karakter der eigen taal niet hebben ingewerkt, woorden die weinig gebruikt worden, die enkel voorkomen in beperkte kring, met beperkte betekenis, maar die anderszijds van belang kunnen zijn om dat speciaal gebruik of die bijzondere betekenis. Daarom heb ik in mijn lijsten alle woorden opgenomen waarvan ik het bestaan heb kunnen achterhalen en het gebruik heb geconstateerd. Er zijn er echter een aantal die niet meer als eigenlijke vreemde woorden doorgaan, als bv. „tafel, kaars, venster, zegel, kelder, pauw”, e. a. Deze had ik van kant gelaten om hun

Ndl. karakter omdat niet meer aan een andere taal gedacht wordt. Toen ik meende ook deze woorden bij mijn onderzoek te betrekken, dan zag ik mij — meer nog dan voor de andere — genoodzaakt te kunnen uitmaken of ze aan 't Latijn of aan 't Fra. of via het Fra. ontleend werden. Voor zulk een onderzoek echter is de kennis van Middellatijn en Oudfrans onmisbaar, zoo kan ik als niet-romanist op dit terrein niet anders dan oppervlakkig werken. Dit geldt ook voor sommige woorden die in mijn lijsten voorkomen en vooral voor die der godsdienstcategorïe. De kwestie dus is niet uitgemakt en ik heb de woorden, Latijnse of Franse dooreen gegeven.

Ten andere, de geleerden die dit probleem hebben onderzocht zijn tot geen vaste conclusies kunnen komen; dit blijkt uit VERCOULLIE'S *Etymologisch Wdb.* als men de tweede uitgave met de derde vergelijkt; dit blijkt ook uit het *Essai* van S. DE GRAVE: Conclusion, blz. 152 e. v.

Waar moest ik nu die woorden gaan zoeken, en hoe moest die verzameling gebeuren? Ziehier de enige methode die me practisch mogelijk leek:

1. Ik tekende af en toe de Fra. woorden op die ik hoorde gebruiken door mensen van verschillende leeftijd en stand, die geen Fra. kennen en altijd de gemeente bewoonden.
2. Ik noteerde eveneens die woorden die ik zelf gebruik.
3. Daarna verzamelde ik door systematisch nadenken woorden die me te binnen kwamen en me niet onbekend leken in mijn dialect.
4. Daar men niet alle woorden hoort gebruiken, en daar niet alle ons zoo maar voor de geest komen, heb ik ter vervollediging mij verplicht geacht nog volgende werken te excerpereen:

DE BO: *West-Vlaamsch Idioticon* (als enig Wvl.);
De woordenlijsten die voorkomen bij S. DE
GRAVE (daarin is KILIAEN begrepen);

J. HAUST : *Dictionnaire Liégeois* ;

J. BROECKAERT : *Bastaardwoordenboek* ;

J. VERCOULLIE : *Etymologisch Woordenboek* ;
Catechismus voor 't Bisdóm Brugge.

Voor 2, 3, 4 ben ik te werk gegaan volgens de methode der moderne dialectopname, die ik uit de lessen van Prof. BLANCQUAERT heb leren kennen, maar ook heb leren toepassen, daar hij mij destijds in de gelegenheid heeft gesteld enkele opnemingsstochten mee te maken.

Ik tekende dan afzonderlijk die woorden op welke ik door dialectsprekers van mijn gemeente nog niet had horen gebruiken ; met die lijst ging ik bij een vijftal mensen, die geen Fra. kennen en enkel het dialect spreken van Wingene. Ik lokte dan zinnen en uitdrukkingen uit waarin die woorden konden voorkomen ; dit liep in de meeste gevallen voortreffelijk van stapel, zo niet, dan moest ik nopens de afzonderlijke woorden navragen of ze die kenden en gebruikten.

Aldus mag ik met volledige zekerheid zeggen dat ik geen enkel woord heb opgegeven, geen enkele vorm en geen enkele betekenis die niet bekend is en gebruikt wordt door den normalen Frans-onkundigen dialectspreker.

Hier volgen nu de verschillende rubrieken ; de siglen tussen haakjes bijgevoegd, worden wel eens benuttigd in de woordenlijsten en in de tekst maar vooral in het register.

1. Bestuurs- en Legertaal. (B. L.)
2. Godsdienst en Onderwijs. (G. O.)
3. Landbouw en Ambachten. (L. A.)
4. Handel en Nijverheid. (H. N.)
5. Huishouden. (H.)
6. Mode. (M.)
7. Spel, Sport en Vermaak. (S. S. V.)
8. Gevoelsleven. (G.)
9. Andere woorden. (A.)

De woorden worden binnen de rubrieken alfabetisch opgegeven; de Fra. woorden worden als steekwoorden gebruikt, soms is het een oudere Fra. vorm of een dialectische. Na elk steekwoord volgt in fonetisch schrift de vorm die in het Wingens voorkomt; voor elk woord is de klemtoon aangeduid (' voor de beklemtoonde lettergreep), voor de substantieven ook het geslacht. Dit laatste berust overwegend op het voornaamwoordelijk gebruik; voor veel woorden kan enkel het persoonlijk voornaamwoord zekerheid geven; voor de onzijdige geldt ook het lidwoord.

Ik wens er op te wijzen dat sommige woorden in meer dan een rubriek voorkomen. De verschillende betekenissen worden opgegeven; de lezer zal vanzelf opmerken welke onder deze betekenissen in het A. B. niet voorkomen en welke leenwoorden in het A. B. helemaal niet worden gebruikt. De Middelnederlandse vormen die bij sommige woorden opgegeven worden berusten op VERWIJS en VERDAM, soms ook enkel op FRANCK-VAN WIJK of VERCOULLIE; voor de Oudfranse vormen en die uit Franse dialecten, raadpleegde ik BLOCH, BESCHERELLE, LITTRÉ, GODEFRÓY, HATZFELD en DARMESTETER; voor het Waals, HAUST, GRANDGAGNAGE en SIGART (cf. Bibliografie).

N. B. Het fonetisch schrift is dit van de „Association phonétique Internationale”, dat evenals de diacritische tekens, uitvoerig beschreven werd door E. BLANCQUAERT in zijn *Practische Uitspraakleer van de Nederlandsche Taal* (De Sikkel, Antwerpen, 1934).

De gebruikte afkortingen :

- A. B. = Algemeen Beschaafd.
- D. L. = *Dictionnaire Liégeois* (HAUST).
- Fra. = Frans.
- Mnl. = Middelnederlands.
- Ndl. = Nederlands.

- Ofra. = Oudfrans.
 Pic. = Picardisch.
 Wa. = Waals.
 Wi. = Wingens.
 Zndl. = Zuidnederlands.

1. Bestuurs- en Legertaal.

Het is voor iedereen duidelijk dat de woordenschat die betrekking heeft op de staatkundige inrichting, op openbare besturen van allen graad, op gerecht, politie, P. T. T. en spoorwegen ononderbroken en direct van invloed is op alle burgers. In een land als het onze, waar het Frans practisch zolang de enige officiële taal was, moest het noodzakelijk komen tot een overrompeling van de andere landstaal. Hier is minder spraak van ontlening dan van opgedrongen woorden. De normale weg waarlangs deze woorden mondgemeen werden zal vooral het geschreven woord zijn : officiële stukken (belastingbrieven, gerechtelijke stukken), kranten (cf. *R. d. Heerd*, 19 jg. 1884, n^r 38, blz. 297) : „Onze ambtelijke stukken, onze boeken, onze nieuwsbladeren (*sic*) krioelen van Fransche woorden, die tot bij onzen Vlaamschen heerd verradelinge binnen-sluipen”.

Het principe echter : 't gesproken woord beïnvloedt directer, geldt ook in dit geval ; hier denk ik in de eerste plaats aan de bedienden van het gemeentehuis en van de accijnzen, eveneens aan de rijkswachters. De legertermen heb ik om hun speciaal karakter afzonderlijk gegroepeerd ; de meeste zijn enkel militaire termen gebleven ; sommige woorden komen ook voor in de rubriek L. A.

ACCISE (Ofra. assise) : a'si-zn - ak'si-nzn mv. ; verouderde benaming voor verbruikstaks. De vorm met nasaal-

infix ontstond waarschijnlijk onder invloed van : cijn. De vorm met *k* kan enkel ontstaan zijn nadat Fra. accise de plaats ingenomen had van het oudere assise.

ARRÊT : a'ræst o. Enkel politieterm : aanhouding.

ARRÊTER : ærê'te:rn Er is een dubbel verschil met het subst. a'ræst ; nl. : 1. fonet. : ander vocalisme en de *s* die op vroegere ontleening wijst ; 2. semant. : benevens politieterm (aanhouden), betekent het werkwoord ook nog stilhouden (s'arrêter) en stilhouden (causatief).

ASSURANCE : as'rānsi vr. 1. Levens- of brandverzekering. 2. Verzekeringsmaatschappij.

ASSURER : vra'sre:rn komt enkel voor als afgeleid werkwoord met ver- ; misschien naar analogie met verzekeren dat als synoniem gebruikt wordt. De betekenis blijft beperkt tot : verzekeren tegen brand en ongevallen.

BAGAGE : ba'gɔr.izə vr. 1. Mil. term (cf. Ndl., Fra.) ook in samenstelling (mil. term en spoorwegterm) ba'gɔr.izə-wɔ:gnə m. 2. Reisbagage. 3. Vracht.

BANLIEUE : bānl'jə. - bal'jə. m. Benaming voor Belg. Vla. lokaaltrein, omnibus.

BARRIÈRE : ba'ri:rə vr. 1. in plaatsnamen, 2. beperkte betekenis : bij dooiweer worden de ba'ri:rn gesloten ; dan wordt de rode vlag op de kerktorens geheschen. Zuidndl. : dooibarreelen.

BILLE : 'bi-lə vr. Betekent in 't Fra. o. a. stuk ongeschaafd hout. Het dialect kent alleen de speciale betekenis : dwarsligger onder spoorstaven (cf. D. L. voc. bile = pièce de bois servant de traverse de chemin de fer ; sens attribué en Belgique au français bille, Ndl. biel mv. biels).

Boîte (aux lettres) : 'bu-tə vr. Enige betekenis, brievenbus, zo moest de bepaling „aux lettres” niet mede ontleend worden. Dit komt veel voor.

BOULEVARD : *bo-le'vɔ.r̥t* m. Dit is dus een „Rückent-lehnung” : bolwerk, boulevard.

BRACELETS (de torture) : *bry-zə'lætn* mv. Enige betekenis : handboeien ; bestaat als dusdanig ook in het Mechels : bransjelet (cf. FONCKE, blz. 56). Komt ook voor in de geheimtaal.

BUREAU : *bə'ro.* m. 1. meubel, 2. plaats.

BUREAUCRATE : *bə'ro.rate* m. v. pejoratiefgetinte be-naming voor kantoorbediende, bureau-rat (die daar leeft zonder veel te werken). Waarschijnlijk naar analogie met stadhuis-rat kwam de volksetymologische vorm tot stand.

BUREL (Ofra.) : *bə'ri.əl* o. 1. kantoor (notaris-, post-), 2. bureau (politie-).

CADASTRE : *ka'dastre* o.

CANTONNIER : *kant'ni:r* m.

CAPITAL : *kapətɔ.l* o.

CAPITALISTE : *kapeta'li-st* m.

CHANGER : *sān'ze:rn* Enige betekenis : overstappen, veranderen van trein.

CHAUSSÉE : *ka'si - kalə'si m.* : er is een Pic. vorm *cauchie*, mnl. *cautsie* en *cautsiede* ; voor de tweede vorm verwijs ik naar de Zndl. geschreven vorm *kalsijde* die op Latijn *calciata(m)* teruggaat.

CHEF : *'sɛf - 'ʃɛf* m. Stationchef. Zie ook bij de Leger-termen.

CLIQUE : *'kli-kə* vr. doorgaans pejoratief : aanhang, bende, politieke partij.

COLLÈGE : *ko'le.zi.* o. 1. Kostschool ; in België : vrije onderwijsinrichting voor M. O. 2. Schepencollege.

COLONIE : *ko.l'ni.* vr.

COMITÉ : *ko.mə'tɛit* o. 1. Onder de oorlog voedings-comité. 2. Zie S. S. V.

COMMISSAIRE : *ko.mə'sɛ.r* m. Politiecommissaris, soms wordt de vorm *ko.məsɔ.ry-s* gebruikt.

COMMIS : ko.'mi-s m. Accijnsbediende. N. B. Commis voyageur wordt wel door winkeliers gebruikt.

COMMISSION : ko.'misi. vr. 1. Boodschap ('t Ndl. woord wordt nooit gebruikt). 2. Feestcomité (zie Comité), zie S. S. V.

COMMUNISME : ko.mə'ni-zme o.

COMMUNISTE : ko.mə'ni-st m.

COMLOT : ko.mpl'lot o. Samenzwering.

COMLOTTER ko.mpl'lot:em Samenzweren.

COMPTOIR : kån'tu:r o. Zeer weinig gebruikt in de spreektaal.

CONFÉRENCE : kō.n'frænsi. m. Meest gebruikt in samenstellingen als vredesconferentie.

CONSUL : kō.n'zœ:l m. Dit woord werd bij ons bekend onder de oorlog in verband met president Wilson die de kō.n'zœ:l van Amerika geheten werd.

CONTRAT : ko.n'trakt o. Notariële term vb. huwelijkscontract. Zie ook H. N.

CONTRÔLE : ko.n'tro.lə vr.

CONTRÔLER : ko.ntro.'le:r

CONTRÔLEUR : ko.ntro.'lør m. Melkcontroleur, controleur van belastingen.

CONVOI : kō.n'vu.j o. 1. trein (alleen door oude mensen gebruikt); 2. begeleiding : in de kerk van St. Amand te Wingene kon men vroeger van de predikstoel horen aflezen : begraving met tkō.nvu.j naar 't kerkhof = begeleid door gans de geestelijkheid der parochie.

DÉPÔT : 'di-po. m. 1. Stapelplaats, warenhuis. 2. Mil. term (zie Leger).

DIRECT : də'ræk(t) 1. Als subst. m. Exprestrein. 2. Syn. van subitement (zie G.).

DIRECTEUR : dælek'tør - di-ræk'tør m. De tweede vorm is van latere datum, en wijst op ontleening van het geschreven woord.

EMPLOI : amp'lu·i m. Betrekking, positie.

EXPRES : æsp'ræs m. Als subst. : exprestrein, expresbrief (Bijw. uitdrukkelijk, met opzet) (zie G.).

FACTEUR : fak'tø:r m. 1. Brievenbesteller. 2. Makelaar (gewl. paardenmakelaar) die tweede benaming is bij ons minder in gebruik dan bv. in het Ieperse, waar men op vele huizen kan lezen : facteur in paarden, in vlas, enz.

FAMILLE : fa'mi-li. vr. 1. gezin, 2. bloedverwantschap.

FONDS : fõ·ns o. Steunfonds en in het mv. geldbeleggingen.

FRONTIÈRES : fo·n'ti:rn mv. Het algemeen gebruikte woord voor landsgrenzen.

GARDE : 'garde m. treinwachter.

GARDE-CHAMPÊTRE : ofwel 'garde, ofwel enkel tweede lid sam'pætre ; „veldwachter” wordt in de spreektaal niet gebruikt.

GARDE-CHASSE : garde'fas m. Boschwachter en jachtwachter worden ook wel gebruikt.

GARNISSAIRE : garne'ze:rn mv. Politieterm : de zegels die gelegd worden in een huis dat onder bewaking gesteld wordt bv. in geval van falliet. Vaste kostgangers in gesloten huizen.

GENDARME : jan'dærmə m. Rijkswachter schijnt nu wel gebruikt te worden.

GENDARMERIE : fandærmə're:iə vr. Rijkswacht wordt thens meer gehoord.

GOUVERNEMENT go·verne'mænt o.

GOUVERNEUR : go·vør'nø:r m.

GRAVIER : gra've. m. De dialectvorm ontstond misschien eerder uit Ndl. graveel (vorm opgegeven bij VERCOULLIE).

GUIDE : 'gi-də vr. Treingids.

INFORMATIONS : inførmə·sis vr. gewl. mv. Inlichtingen.

INFORMER : infør'me:rn Inlichtingen inwinnen.

INSTALLATION : *ɪnstæ'lə:si* - *ɪnstɑ'lə:si* vr. Inhuldiging van een pastoor of een burgemeester. — N. B. De vorm met *æ* voc. ontstond wschl. naar analogie met stellen.

INSTALLER : *ɪnstæ'le:rn* - *ɪnstɑ'le:rn* 1. reflexief werkw. : zijn intrek nemen, 2. inhuldigen (zie subst.). — N. B. Voor de vorm met *æ* vocalisme zie N. B. bij Installation.

INTÉRÊT : *mɪ'ræst* m. Syn. voor *kru.əs* ; dit woord wordt eigenlijk meer gebruikt bij de oudere generaties. Enige betekenis : het % van een geldplaatsing of lening.

JUBILÉ : *ʒy-bə'le*. m.

JUGE DE PAIX : *'ʒy-zə* m. Vrederechter, rechter. De vorm *ʒy-zədə'pe*. hoort men enkel uitzonderlijk.

LIBÉRAL : *li-bə'ru:l* m. op politiek gebied, 2. ongelovige.

LIBERTÉ : *li-bər'teit* vr. Enige betekenis : vrije tijd ; het is niet uitgesloten dat het suffix *teit* als subst. „tijd” aangevoeld wordt, maar de *ij* is in mijn dialect altijd monophthong, de *ei* nooit.

LIBRE : *'li-brə* 1. vrije tijd hebbend, 2. op zijn gemak. Ook met toevoeging van „los” : 1. vrij en vrank, 2. helemaal zonder zorgen.

LOCAL : *lə'ku:l* o. Enkel als subst. : zaal, bv. feestlokaal.

MANDAT : *man'dɑ:t* o. Enkel als verkorting van „post-mandaat”.

MARCHANDISE : *mar'sandi-zə* vr. 1. Goederentrein- of of -tram. 2. Koopwaar (zie H. N.).

NATION : *'nɑ:si* vr.

NATIONALISTE : *nafo-na'li-st* m.

PARTI : *par'ti* - *pər'te.jə* vr. Politieke partij ; er bestaan drie afleidingen die tevens een negatieve vorm met „on-” hebben. Het adjectief *par'ti-dəʃ* en de substantieven *par'ti-dəʃeit* v., *par'ti-dəʒɑ:rt* m.

PASSE-PORT : 'paspɔrt o. Eenzelvigheidskaart (offic. Vla.).

PATENTE : pa'tæntə vr. Standgeld (bv. op de markt).

PLAQUE : 'plak o. Plaat van fiets, rijtuig, enz. (taksplaat).

POLICE : po'li-si. vr. Politie : rijkswacht.

POLIS : po-li-s m. Verzekeringsspolis.

POLITIQUE : po-lə'ti-k vr. Er is ook een afleiding : politieker, zooals in 't Ndl. po-lə'ti-kerə m.

POSITION : pozi-si. vr. Hoort in deze groep thuis met de betekenis : ambt, betrekking.

POSTE : 'pɔst m. Postkantoor.

PRISON : prəso-ŋ o. Gevangenis.

PROCÈS : pə'sæs o. Eveneens proces-verbaal pəsæsferba:l o. Uitdrukking : impəsæsə gɔ-ən ook : impəsæsə lign

PROPRIÉTAIRE : proprə'tɔ-rəs m. Eigenaar.

RÉCLAMATION : rikla'mə-si. vr. Klacht.

RÉCLAMER : rikla'me:rn Klacht neerleggen.

RÉVOLUTION : vr. re.vly-si. vr. 1. Omwenteling, oproer.
2. Warboel.

RÉVOLUTIONNAIRE : re.vly-sio-'nə:rə Opstandeling, mistevredene.

SECRETÉAIRE : si-kə'tɛ:r m. Enkel : gemeentesecretaris.

SOCIÉTÉ : sɔsə'tɛ:it vr. Maatschappij (vb. duiven-, muziek).

SOCIALISME : sɔsia'li-zmə o.

SOCIALISTE : sɔsia'li-st m.

STATION : 'stɔ-si vr. Evenals het officieel Vlaams betekent het : spoorwegstation. (zie G. O.)

SYNDICAT : smdəkɔ:t o.

SYNDIQUER : smdə'ke:rn

TAXE : 'taks m. Zie Accise.

TIMBRE (-poste) : 'ti-mbrə m. Dit woord wordt meer gebruikt en verdringt stilaan het synoniem kɔpkə

- TRAIN : *trɪm - trɪj* m. Enkel : spoortrein.
 TRAVERS : *trə'veɪr* m. Zndl. : barreel ; Fra. passage à niveau.
 TRIBUNAL : *tri-m'nu:l* o.
 VENDITION : *vɛ̃n'di-si*. vr. Notariële term : veiling ; Zndl. venditie : vb. houtvenditie (ziè ook H. N.).

Legertermen.

- ALARME : *a'lɔ-rm(ə)* o. 1. Mil. term. 2. Gejammer, gerucht, dat was een gerucht da waz en *alɔ-rm(ə)*
 AMBULANCE : *amblãnsi* vr. Enkel mil. term : ziekenvervoerdienst.
 APPEL : *a'pæl* o. 1. Mil. term : naamafroeping bij het leger ; 2. beurt: op 't *a'pæl* komen, aan de beurt komen, voor de pinnen komen.
 ATTAQUER : *atə'ke:rn* Aanvallen : legerterm ; ook iets aanpakken bv. een groot werk.
 BAGAGE : *ba'gɔ-izə* vr. 1. Mil. term. 2. Samenstelling met „wagen”. 3. Uitbreiding : reisgoed, vracht.
 BAJONNETTE : *bu.j'næte* vr.
 BATAILLON : *batal'jo-ŋ* o.
 BATTERIE : *bətə're.iə* vr. 1. Mil. term : een batterij voetvolk. 2. Electriche batterij, syn. van *pi-lə* fra. „pile”.
 BATTRE : *'batərən* Grondbetekenis : rap schieten (se *battre*, vechten). Er bestaat ook een werkwoord *bətəvi:rn* dat eveneens betekent : lawaai maken misschien is het eerste deel hetzelfde als *batərən*. Woord uit de geheimtaal : cf. W. L. H. KÖSLER HENKE, *De boeventaal* (Schoofsma & Brouwer, Dockum 1906).
 BLESSER : *blæ'se:rn* Enkel de materiële betekenis werd overgenomen. Dit woord wordt gebruikt nevens het syn. „kwetsen”.
 BLESSURE : *blæ'sø:rə* vr. Gebruikt nevens *kwætsø:rə* dat wschl. ontstaan is naar analogie met *blæsø:rə*

BOMBARDEMENT : bo-mbarde'mænt o.

BOMBARDER : bo-mbarde:rn

CACHOT : ka'sot o. Gevangeniscel in de kazerne.

CADET : ka'de. m. Kerel. Als mil. term : leerling der Caddettenschool is het niet bekend. Ook fi-ska'de. m. Flauwerik.

CALIBRE : ka'li-brə m. 1. In verband met wapens. 2. Uitbreiding : een ka'li-brə is iemand die, of iets dat groot en kloek is daznəgal kali-brə

CAPOTE : ka'po.tə vr. 1. Soldatenmantel. 2. Overjas van priester. 3. Overjas.

CARABINE : karə'bi-n o.

CARTOUCHE : kər'du.sə vr.

CASERNE : ka'zɛ:rn(ə) vr.

CEINTURON : sən'tro-ŋ m. Enkel mil. term ; Ndl. : koppel.

COMMANDANT : ko-mn'dānt m. Mil. term.

COMMANDER : ko-mn'de:rn 1. gebieden, 2. bestellen (zie H. N.). Afeid. ko-mnde.raXtəX is hij die steeds de anderen wil bevelen geven.

CONGÉ : kō-n'ze. m. Soldatenverlof ; „verlof” wordt enkel gebruikt in de uitdrukkingen „met onbepaald verlof” en in samenstelling „ziekverlof”.

CONSEIL : kō-n'zœ.l o. Enkel Fra. „bureau de recrutement”.

CONSEIL DE GUERRE : kō-nzœ.l də'gərə o. Krijgsraad.

CORPS DE GARDE : ko-ndə'gart m. Ndl. kortegaard is niet bekend.

CORVÉE : kər've. m. Mil. term „corvée” die meer en meer ook in andere gevallen gebruikt wordt, zooals 't Ndl. „karwei”.

DÉFILÉ : di-f'le. m. 1. Troepenparade. 2. Uitbreiding : weg- en weergeloop.

DÉFILER : di-'fle:rn 1. Mil. term. 2. Uitbreiding van betekenis : weg- en weerlopen.

DÉSERTER : di-zə'te:rn

DÉSERTEUR : di-zə'tø:r m.

ÉPAULETTE : po-'lætə vr. Deel van een uniformjas.

ESPION : spe'jo-ŋ m. Er is ook een denom. spe.'jo-ŋen

ESPIONNER : spe.jo-'ne:rn

EXERCER : æksə'se:rn Het werkwoord wordt in tegenstelling met het subst. wel in de omgangstaal gebruikt maar enkel als reflexief werkwoord.

EXERCICE : æksə'si-si vr.

FACTION : fak'fo-ŋ m. 1. Wacht, 2. Wachtpost.

FIXE : 'fi-ks 1. adj. flink recht (oorspronkelijk mil. term).
2. adv. id.

FRONT : 'fro-nt o. 1. Mil. term: voorzijde, 2. gevechtlinie.

GAMELLE : ga'melə vr. Eetketeltje der soldaten.

GARDE-CHAMBRE : garde'sambre m.

GARDE-ÉCURIE : garde'keri m.

GUIDE : 'gi-də m. Gids : soldaat van het regiment der gidsen.

HARNAIS : 'arnas o. Het dialectwoord heeft noch de betekenis van het Fra. noch van het Alg. Ndl. Betekenis : het dwarsstuk dat aan een dissel vastgemaakt is en aan welks uiteinden de haamschieren (of zwinkels Zndl.) aangehaakt worden. Afl. arna'sø:ri-ŋə Fra. „attelage”.

INSTRUCTION : 'stry-ksi. vr. Opleiding der recruten.

MANŒUVRES : ma'nø.vəls.mv. 1. Mil. oefeningen. 2. Listige praktijken.

MARCHE : mars 1. subst. (m.) dagmarsch ; 2. voorwaarts ; 3. marsch en gang mar's'anj - jəgə-mars'anj : hij stapt goed door zonder omzien.

MARCHER : mar'se:rn.

MITRAILLEUSE : mi-tral'jə:zə vt.

MUNITION : am'ni-si. vr. De vorm zonder „am” : my'ni-si. vr. is zeer weinig in gebruik.

ORDONNANCE : or'nāns m. Soldaat in privaatdienst bij een overste.

PARADE : pa'rə.də vt. Zie „défilé”; 1. troepenschouw; 2. statige stoet. Samenstelling : parademarsch m.

PARADER : parə'de:rn zie „parade”.

PASSAGE : pa'sə.izə vt. : pa'sə.izə maken : *het poetsen der paarden*. Andere betekenissen : a) doorgang; b) *drukte (voorbijgang)*; c) passus in boek of blad.

PATROUILLE : pa'tru.li. vr.

PATROUILLER : patrol'je:rn

PERMISSION : pər'misi. vr. Zie „Congé”. Enkel mil. term.

PIQUET : piŋ'kæt o. Van piŋ'kæt zijn : een straf bij het leger.

POIGNARD : pu.jə.rt m.

POSITION : pu'zi-si. vr. In positie staan; in de houding.

PRÉSENT : prə'zəŋ Heel waarschijnlijk door de sol-saten binnengebracht. Vroeger bestond te Wingene een soort oudemannenschool (den zondagnamiddag) en wanneer er naamafroeping was riepen de aanwezigen door-gaans prə'zəŋ Anders niet gebruikt; nu verdwenen.

RÉVOLVER : rə'vo.lvrə - rə.vo'ver m. De tweede vorm wijst op mondelinge overlevering.

REVUE : rə'vø.jə vt. Monsterring van de manschappen die met onbepaald verlof zijn.

SALLE DE POLICE : santəpo'li-s m. Straf bij het leger.

SALUT : sal'lø.j Syn. 1. goeden morgen, goeden dag, goeden avond; 2. tot weerziens.

SALUER : salə'we:rn 1. Militaire groet brengen. 2. Groeten.

SERVICE DE DIMANCHE : sərvi-z də'man m. Zondagdienst bij het leger.

TIR : ti:r m.

2. Godsdienst en Onderwijs.

De godsdienstige taal heeft eveneens diep ingewerkt op de woordenschat. Vele woorden die oorspronkelijk louter religieuze termen waren, zijn later een meer algemene betekenis gaan krijgen.

Wijze van verspreiding van die woorden was o. a. de catechisatie. De *Catechismus voor het Bisdom Brugge* (uitgave 1900) bevat niet minder dan 54 woorden uit het Fra. of het Lat.; ik geef ze in een afzonderlijke lijst in de volgorde en de vorm waarin ze in de catechismus voorkomen. Voor deze groep mogen wij minder van ontlening spreken, ze werden immers in hoofdzaak door de evangelisatie en de kerkelijke ritus binnengebracht. Verschillende van deze woorden werden dus op de school aangeleerd in de godsdienstlessen, en daarom geef ik hier eveneens de andere woorden waarvan mag verondersteld worden dat ze via het onderwijs (school, lectuur, voordrachten) in de omgangstaal binnengeraakten. Veel vreemde woorden zal de school niet verspreiden indien er geen vreemde taal onderwezen wordt, doch sommige lessen, zoals in de geschiedenis, in de aardrijkskunde, en ook in de moedertaal zullen toch wel enkele vreemde elementen in de woordenschat van de schoolgaande jeugd ingang doen vinden. De lectuur, hoe schaars ook, zal vreemde woorden bevatten, vooral de dagbladen (zie B. L.); sprekers zullen af en toe een woord van vreemde komaf laten ontsnappen.

ABONNEMENT : abo-nə'mænt o.

ABONNER : abo'-ne:rn

ABSOLUTION : abs'ly-si vr. Dit woord wordt enkel aangehouden als kerkelijke term : 't ontslaan van de zonden die in de biecht beleden worden. Waarschijnlijk hebben we hier met een Latijns leenwoord te doen.

ADRESSE : a'dræ:s o.

ARTICLE : ar'ti-kel o. (1) en m. (2-3). 1. Gods. term : de twaalf artikelen des geloofs (of Symbolum des Geloofs). 2. Vage betekenis : zaak. 3. Speciale betekenis „mode-artikel, handelsartikel”.

BAILLI : bal'jə. m. Er is ook een Fra. dialectvorm „baliu”. De functie die vroeger door een baljuw werd saargenomen bestaat nu niet meer ; maar er is nog een kerkelijk ambtenaar : kerkbaljuw (ceremoniemeester).

BÉNÉDICTION : bi-nə'diksi vt. 1. De zegen met het Allerheiligste. 2. De zegen van den priester.

CANAL : ka'nu:l o.

CATHÉDRALE : katə'dru:lə vt.

CATHOLIQUE : kat'li-k 1. adj., 2. subst. (m) ook in samenstelling, met pejor. betekenis „staatskatholiek”.

CERCLE : 'sirklə m. Enkel in gebruik als afkorting van „cercle catholique”. Betekenis : „katholieke kring”.

CHAPELLE : ka'pælə vt. Bidplaats zie ook L. A.

CONFRÉRIE : kō-nfrə'ri vt. Broederschap, genootschap.

CONGRÉGANISTE : ko-rəga'nist(ə) m. en vt.

CONGRÉGATION : ko-rə'gəʔ.si vt. Godvruchtige vergadering.

CONSCIENCE : kō-n'sjænsi vt. De uitgang - sjænsi wijst op het Lat. „conscientia”.

CONSÉCRATION : kō-nse'krəʔ.si vt. Wijding.

CONSACRER : kō-nsa'kre:rn Wijden.

CRUCIFIX : kry-sefiks o. Meer gebruikt dan „kruisbeeld”.

COUPLET : kuʔ.ple. o.

DÉVOTION : de'vo.si vt. Enige betekenis : „godsvrucht”.

DICTIONNAIRE : diksjo'ne:rə m.

ENVELOPPE : ənvə'lope vt. Enkel „briefomslag”.

FABLE : 'fø:blə m.

FLAMBEAU : flam'biəl m. De oudere Fra. vorm is „flam-

bel". Dit woord is enkel in gebruik als naam voor de fakkels in de processie.

FONTAINE : fo-n'tenə vr. Godsd. aanroeping : fontein onzer zaligheid. In de omgangstaal syn. van bron.

GRACE : 'grɔ-si vr. 1. Godsd. term : genade. N. B. In andere gevallen wordt het Ndl. woord gebruikt, vb. de gəno-dəslaX 2. Meerv. 'grɔ-si.s goede eigenschappen, voordelen.

GOUVERNANTE : go-ver'nantə vr.

GLOIRE : 'glo-ri vr. 1. Uitdrukk. : tot meerdere eer en glorie Gods. Gebedsformule : Glorie zij den Vader, enz. 2. Praal (vooral in klederdracht) praal ten toon spreiden 'glo-ri vu:n 3. Hoovaardij : van de glo-ri gepakt si-n.

GLORIEUX : glo-r'jøs fier.

LITANIE : let'ne-je vr. 1. Wisselgebed of wisselzang met aanroepingen. 2. Overdrachtelijk : een lange reeks vermaningen of reclamaties.

MÉDAILLE : ma'dæli. - mæ'dæ:ldjə vr. 1. Gegraveerd afbeeldsel van een heilige. 2. Uitdrukk. waarin enkel de tweede vorm voorkomt; impu:r æmædæ:ldjə slɔ-n : kort en klein slaan.

MÉDAILLON : me.dæl'jo-ŋ m. Syn. „broche”.

MESSE : 'mæse vr. De Mis.

MIRACLE : mæ'ru:klə o. 1. Religieuze term. 2. Iets breken, heet : mæ'ru:kelz du:n

MIRACULEUX : mæru'kləs

MISSION : 'mesi vr. Enkv. : zending, tiendaagse geestelijke oefening op één parochie. Meerv. : missielanden of -posten.

MISSIONNAIRE : mi-sio'-no-ry-s m. vr.

(Par la) MORT DE DIEU : mɔr'dji. - mæ'r'dji. - mæ'r'dji vloekwoorden met verschillende vervormingen.

NOVICE : no'vi-sə m. vr.

NOVICIAT : no.vi-s'jɔ.t o. Noviciaat.

NUMÉRO : ni-məro. m. 1. Nummer. 2. daznəni-məro. : dat is een doordraaier, een luiaard, een grappenmaker, enz.

OFFICE : ɔ'fi-si. o. Kerkdienst.

OFFRANDE : ɔ'frɛndə vr. 1. Deel van de Mis. 2. Het ten offer gaan onder de Mis voor overledenen bv.

PATRONAGE : patər'nɔ.izə vr. Parochiezaal voor de jeugd.

PATRON : pa'tru-n Beschermheilige.

PENSIONNAT : pænsə'nɔ.t o. Meisjeskostschool, vrij onderwijs.

PENSIONNAIRE : pænsə'nɛ:rə vr. Kostschoolmeisje.

PROTESTANT(E) : protəs'tant m. protəs'tantə vr. Ook de woorden „protest en protesteeren” worden gebruikt.

PROCESSION : pə'sæsi. - pər'sæsi vr.

PROFESSEUR : profə'sɔr m. Eerste vorm 1. leraar M. O., 2. hoogleraar ; tweede vorm : profə'sɔ:r, spottend gezegd van iemand die zeer geleerd wil doen.

RECOMMANDER : rikəman'de:rɛn Het afroepen in de kerk van de namen der afgestorvenen om tevens een gebed te vragen voor de zielerust.

REFRAIN : rə'frɛŋ o.

RELIGION : rə'li:zi: vr. Vooral in de uitdrukking : er is geen religie meer bij de mensen.

RELIQUE : 're-ləkwi. vr. Relikwie.

RETRAITE : rə'trɛ:tə vr. Geestelijke afzondering.

SACRÉ DIEU, SACRÉ NOM : sakər'djɔ. - sakər'no-ŋ : vloekwoorden.

SACRIFICE : sakər'fi-si o. 1. Sacrificie der Mis (zie cathedismus). 2. Versterving. 3. Om 't even welke opoffering.

SACRILÈGE : sakər'le:zi o. Heiligschennis.

SCAPULAIRE : sʔa'pli:r o. Scapulier.

SOLENNEL : so-l'ne:l In de kerk van St.-Amand te

Wingene bestaat in verband met begrafenismissen nog de term : met een solemnele hoge koordienst.

SUISSE : 'swi-s m. De politieman in de kerk.

STATION : vr. 'stɔ-izə vr. Kruiswegstatie.

VISION : vi-zjum o. Visioen.

Hier volgen de woorden die in de catechismus voorkomen.

Principaal, discipel, sekte, mysterie, maledictie, benedictie, opinie, symbolum, traditie, fontein, glorieus, manier, gratie, katholiek, apostolijk, mirakel, sakrament, advent, natie, sacrificie, excommunicatie, subtiel, glorie, penitentie, reliquie, profijt, profijtig, gebenedijd, superstitie, blasphemeeren, blasphemie, proces, mis, sermoen, regeeren, conscientie, vermaledijden, restitutie, quater-temper, patroon, consecratie, hostie, communie, majesteit, absolutie, peis.

De verspreiding en het gebruik van deze veelal moeilijke woorden werd bevorderd door de godsdienstlessen waar ze verklaard, dikwijls herhaald en van buiten geleerd werden. Maar ik geloof dat de taalkundige positie van deze woorden niet dezelfde is als die van de andere leenwoorden, juist omdat ze niet met hun volle betekenisinhoud in de dagelijkse omgang gebruikt worden.

3. Landbouw en Ambachten.

In een gemeente waar ongeveer 70 % der bewoners hun bestaan vinden in het landbouwbedrijf is de landbouwwoordenschat natuurlijk tamelijk uitgebreid en onder de vele eigenlijke landbouwtermen komen er een goed deel voor die aan 't Fra. ontleend werden en waarvan sommige geïmporteerd zijn met de voorwerpen zelf. Bij de landbouw sluiten nauw aan, de ambachten van den timmerman, den metselaar, den wagenmaker, die feitelijk

ten dienste staan van de landbouw in zijn vele behoeften. Op dit gebied zijn verschillende factoren bij het ontleningsproces opgetreden.

1. De Vlaamse arbeiders die driemaal 's jaars hun „campagne” doen bij de boeren in Noord-Frankrijk of in Wallonië, gaan, tussen deze periodes in, bij de landbouwers der gemeente werken; zij verspreiden Fra. benamingen voor landbouwgereedschap, machines, gebouwen of delen ervan. Heden zijn er ongeveer nog een vijftigtal „trimards” der gemeente Wingene die de „campagne” meemaken.

2. De tweede, niet minder gewichtige factor is de invloed der omliggende steden, Tielt, Brugge, Torhout, Roeselare, Kortrijk, waar de boeren en de ambachtslieden in de magazijnen of op de markten aankopen gaan doen (zie ook H. N.).

3. Een deel der landbouwtermen werden verspreid door de soldaten (namen van delen van paardentuig).

ANSE : 'fnzə vt. Reeds bij KILIAEN „eynse” Ndl. „einze”.

ARACHIDÈ : ara'si-tə Enkel gebruikt in verband met „koek” ara'si-təku-kn zijn een soort veevoeder.

ARCHITECTE : aʒə'stæk m. Wegens de moeilijkheid die de uitspraak van het woord meebrengt is er een volksetymologische vervorming ontstaan; het element stæk wijst er op dat hier een psychologische factor gewerkt heeft; doorgaans immers wil men begrijpen wat men uitspreekt.

BÂCHE : 'basə m. Dit woord heeft stilaan het eigen woord verdrongen. Fra. „ch” wordt regelmatig „s” vbb. pioche pi'ɔ.sə, Charles 'sɔ-erlə

BAI : 'bɔ-j m. Fra. bai is een adjectief en betekent „rosbruin, kastanjebruin”; maar 'bɔ-j in het Wi. wordt enkel als subst. gebruikt : nembɔ-j, is een paard met

kastanje bruin haar. Er is echter een secundair adj. *bə·jde*

BAIE : (Ofra.) 'bə·j m. De betekenis van dit woord is lijfrok (Fra. bayette). Waarschijnlijk zal het in verband staan met Fra. bai en zal Ofra. baie betekend hebben lijfrok van kastanjebruine kleur.

BAIL(LE) : 'bæli - 'bæ:ldjə vt. Betekenis : slagboom, hek, poort ; een woord dat verdwijnt.

BALAFRE : pər'lafə vt. In het Wa. (Mons) cf. Sigart, bestaat de vorm „berlafe” die dichter staat bij pər'lafə Betekenis : stuk, brok (vooral afgescheurd, uitgebrokkeld, enz.).

BALCON : bal'ko·ŋ m.

BARAQUE : 'brakə vt.

BATARDÉ : verbastə'de:rt Gebruikt als adj. = onecht : enkel gebruikt voor dieren, wanneer raskruising gebeurd is.

BÂTIMENT : batə'mænt o. Enkel gebruikt met de betekenis : groot gebouw.

BENNE : 'bæne vt. Kooi om varkens te vervoeren. Wa. (Sigart) benne, ouvrage de vannerie pour garnir un chariot. Lat. benna. Fra. benne = hotte des vendangeurs.

BESTIAL (Ofra.) : biesti'v:l o. Dè huidige Fra. vorm (met deze betekenis) is „bétail” ; in de XVIIe eeuw „bestial” (BLOCH, 79).

BORDURE : bər'dø:rə vt. Mv. borduurstenen, randstenen van grint- of steenweg ; bij VERCOULLIE is bordure afgeleid van bord, overgenomen uit Germ. Er bestaat ook een denominatief van borduur, „borduren” : omzomen van linnen (zie M.).

BOUTER : 'bu·tn niet uitgemaakt of 'bu·tn aan 't Fra. ontleend is, want bouter is Germ. botan = slaan. Fig. : op iemand 'bu·tn ; op zijn kap zitten, streng berispen.

BOUVIER : 'bo·vərə m. Paardengeleider. Een denominatief 'bo·vərən werd van dit subst. afgeleid = een paard mensen.

BRETÈCHE : pər'dæs o. Ofra. vorm : bertesche, bretesche = saillie de bois couverte. In 't Wi. is pər'dæs de benaming voor de verlenging van een gedeelte van een dakvleugel; het uiteinde rust op twee pijlers; cf. Ndl. bordes.

BRISER : 'bri-sə vr. Betekenis : oud, versleten, „gebroken” paard : een ouwe knol. Het is waarschijnlijk dat we hier een afleiding hebben van het Fra. werkw. briser : breken. Zie ook DE Bo : brijze (brize) en Wdb. Ndl. T. : brijze.

CADROLLE : ka'tro-l o. Mnl. catrolle, catarol. Betekenis als Ndl. : vierschijfsblok.

CAMION : kaməl'jo-ŋ m. Lichte ressortwagen.

CAMPAGNE : kam'paŋə m. Met dit woord characteriseeren de trimards hun jaarlijkse drie werkperioden in Frankrijk.

CASSE (Pic.) : 'kas o. Het kas van een wagen : de bak.

CASSIN : (dial.) kasi-n m. Raamkozijn (-kazijn).

CHARTIL : kər'tiel o. Betekenis in het Fra. : lange kar. In het dialect : groot vat voor water of beer.

CHICORÉE : sy-kreie vr.

DRAINER : trə'ne:rn Waterleidingen aanleggen in het akkerland.

(Roue d')**ENGRENAGE** : garnə-jzəwiəl o. Het tandrad van een fiets. De dial. vorm is door metathesis gevormd.

ENTREPRISE : mantə'pri-zə Enkel de uitdrukking wordt gebruikt. De laatste lettergreep wordt in verband gebracht met „prijs”.

ESCARBILLE : sə'be:ldjən mv. Er zijn ook minder gebruikte vormen als sXər'bili.s

ÉTAGE : 'stə-jzə vr. Verdieping.

ÉTRANGUILLON : strəŋəl'ju:n o. Keelgezwel bij paarden. In andere Vla. dial. bestaat ook de vorm stra.li'ju:n; dit wordt dan wel in verband gebracht met het Ndl. stralen.

Cf. uitdrukkingen als „stralen van de pijn, stralen van 't zout”.

EXPERT : æs'pærs m. Wa. (Mons) „aspers” staat dicht bij dialectvorm. Enige betekenis *veearts*. æs'pærs schijnt nu wel de plaats te moeten ruimen voor *veearts* of *peerde-meester*.

FAISAN : fə'zantə m.

FAISCEL (Ofra.) : fə'siəl Betekenis : stuk hout met bepaalde afmetingen. Een boom in *fəsieln* slaan; die stukken worden per steer opeengestapeld; cf. Mnl. fatseel.

FONDEMENT : fo-ndə'mænt o. gewl. mv. Grondvesten van gebouwen.

FOURNAISE : fər'nu·is o. Ndl. fornuis.

GARDE-BOUE : garde'bu: vr. Slijkband van rijtuigen, fietsen, enz.

GLORIETTE : glo.ri'ætə vr. Het syn. prieeltje bestaat niet in mijn dialect.

GOREL (pic) : 'griəl o. Ndl. gareel. In het Luikerwaals „goré” (D. L.).

GOURMETTE : (g)ra'mætə vr. Kinketting (paardentuig).

GREFFER : 'græfiən : syn. van oculer (zie daar).

GRILLE : 'gri:ldjə vr. In 't dial. syn. van *nætədrə·t* : fijn traliewerk.

HARNAIS : 'arnas o. Het dialectwoord heeft noch de betekenis van het Fra. noch die, van het algemeen Ndl. Betekenis : *Het dwarsstuk dat aan de de dissel vastgemaakt is en aan welks uiteinden de haamschieren of zwinkels (Zndl.) aangehaakt worden.*

Afleiding arna'sə·ri·ŋə vr. Fra. attelage.

JUELLE : ʒa'mələ vr. Dubbele (Brabantse) ploeg.

LONGES : 'lu.ndjən mv. soms in 't enkelv. vr. Een dubbele lange lederen riem, deel van de arna'sə·ri·ŋə (zie aldaar) : de teugels.

MANÈGE : ma'ne:zə vr. 1. Technische term : bij ons enkel gebruikt voor een gedeelte van een dorsmachine (door paarden voortbewogen). Dit gedeelte wordt nu veelal vervangen door een motor. 2. De cirkel waarin de paarden moeten stappen bij het dorsen.

MARMITE : mar'mi-tə vr.

MASTIC : ma'sti-k Ndl. stopverf.

MATÉRIEL : matri'ʉ.l v. Enkel subst. : benodigdheden.

MÉTEIL : mēs'ly-n Ndl. masteluin. De Ofra. vorm was „mesteillon” (afleid. van mesteil cf. BESCHERELLE) en reeds het Mnl. had messelioen.

OCULER : o-k'le:rn Syn. van 'græfien (greffer) (zie aldaar).

PARTIE : par'ti. - pər'te.iə vr. De twee vormen worden door mekaar gebruikt zooals voor Fra. „parti”. Een par'ti of pər'te.iə land. Een stuk grond.

PLANCHER : plān'se. vr.

PLANQUER (Pic) : plan'ki:r o. Fra. plancher. Brede of smalle zoom in steen of ciment langs de muur van een gebouw.

PLANÇON : plān'su:n m. Jonge plant, stek.

POULE : 'pu.lɔje vr. Jonge hen.

PRESSE 'præse vr. Machine om stroo te persen.

PRESSER : 'præsn 1. Samenpersen, 2. Wanneer het syn. is van Fra. „hâter”, minder in gebruik.

PRISÉE : prə'ze.jə vr. Schatting van vruchten en planten op stam, ter overname.

RANÇON : rānsu:n o. Rantsoen.

RASTEL ! (Ofra.) rəs'tiel o. Ndl. ruif ; Fra. râtelier (in 't Mnl. bestond een vorm rasteliere). SCHUERMANS (Alg. Vla. Id.) geeft rasteel, resteel en rosteel.

REMISE : re'mi-zə vr. Minder gebruikt dan wagenhuis. Wordt echter steeds gebruikt waar het gaat over berg-plaatsen bij een kasteel.

- RESSORT : rə'sɔrs m.
- RIVET : rə'vætə vt. Klinknagel, klinkbout.
- ROUAN : rouɑ.ndə Violetkleurig met wit, grijs en rood samen. In de streek van Wingene zijn veel paarden met zulké haarkleur.
- SÉNÉCON : m. 'si:ŋsu.n m. Ndl. sinsoen (een soort onkruid).
- SERRE : 'sɛ:rə vt.
- SOLEMENT : so.lə'mæ:ntn mv. Grondvesten.
- TOUPET : to.'pe. m. Kegelvormige huid op een strooschelf.
- TOURNE-VIS : tu.rla'vi-s m.
- TRAILLE : 'træli vt. Traliewerk.
- TRAIT : 'treitə vt. Het Fra. woord is eigenlijk : crochet de trait ; d. i. een deel van het gareel ; gewoonl. wordt ook in het dial. een samengesteld woord gevormd 'trait:k, dus het eerste lid is ontleend en het tweede vertaald.
- TRAVAIL : tra'væli vt. De Mnl. vorm is travaelge (cf. *Livre des Mestriers*, blz. 18). De huidige Fra. vorm is gewoonlijk „travails” (mv.). Ndl. hoefstal.
- TRIER : tri'e:rn De kleine en de grote aardappelen van elkaar scheiden.
- TRIEUR : tri'jœ:r m. Machine om te trie:rn (zie Trier).
- TRUELLE : vt. trəw'isə vt. Truweel.
- VIS : vt. 'vi-zə, vt. Ndl. vijs.
- VOLIÈRE : vɔg'le:rə vt. Vogelkooi ; de uitspraak wijst op volksetymologie* (vogel).
- VOITURE : fə'tø:rə vt. Syn. van Fra. chaise : sjees (zie aldaar) rijtuig.

4. Handel en Nijverheid.

Geen levensgebied staat per se meer open voor directe beïnvloeding en voor vlugge verspreiding van woorden

die misschien eerst sporadisch werden overgenomen, want tot de essentie van handel en nijverheid behoort in de eerste plaats, contact tussen verscheidene mensen. De gemeente Wingene zelf heeft een viertal locale industrieën : een borstelfabriek, twee weverijen, een conservenfabriek en verder ook kantnijverheid. De bazen spreken doorgaans Frans en gebruiken ten overstaan van hun werkvolk af en toe Franse woorden en uitdrukkingen. De handelaars die bij de landbouwers hun koopwaar (meststoffen, veevoeder) komen aanprijzen, hebben op de markten die ze bezochten (Kortrijk, Roeselare) Franse woorden geleerd ; de veekooplieden die de markten van Brussel, Gent en Brugge bezoeken, de pluimveehandelaars die veel handel drijven met Parijse groothandelaars en ook op de markten van Kortrijk en Deinze komen en de paardenfacteurs die naar Wallonië en Noord-Frankrijk trekken, brengen zeer veel Franse woorden in omloop. Maar het zijn misschien vooral nog de Brusselse, Waalse en Franse handelsreizigers en leveranciers die een massa vreemde woorden gebruiken bij hun bezoeken aan de winkels, woorden die dan ook bij de klanten ingang vinden.

AFFAIRE : a'fɛ:rə vr. en o. Ziehier een woord dat veel gebruikt wordt met een vage betekenis : boel, zaak, iets : ənrɔ-rɒfɛ:rə is een wonder iets en een geheimzinnige zaak. In het meervoud bestaat a'fɛ:rns enkel met de betekenis : zaken (handels-) tenzij in de uitdrukkingen als **geneter gien afe:rnzme.** : gij hebt er geen uitstaans mee.

ACCORD : a'ku-rt o. 1. Als subst. (onz.) overeenkomst. 2. Bijwoord met vz. (d'accord).

ANTIQUÉ : anti-k m. 1.-Als adj. een antieke kast. 2. Als subst. (m.) heeft **anti-k** drie betekenissen : a) iets waardeloos (oude rommel) ; b) afgedragen mode ; c) iets dat oudheidkundige waarde heeft.

AVANCE : a'vānse vr. De verschillende betekenissen van het Fra. zijn gebleven : 1. voordeel, winst ; 2. voor een uurwerk, 't vooruitzetten. — N. B. uitdr. **ipa'vānse** heeft in zekere zin de betekenis van Fra. „d'avance” bij voorbaat.

AVANCER : afe'se:rn Gebruikt als intransitief en als reflexief werkwoord : 1. vorderen, vooruitgaan ; 2. zich spoeden. Hiervan is een subst. gevormd **afe'so-si** vr. : haast, vooruitgang bij het werk.

BALANCE : 'blānse vr. 1. Als subst. ; weegschaal. 2. Bijwoord : 't weegt 'blānse: er is evenwicht. Er bestaat ook een denominatief 'blānsn: in evenwicht zijn.

BALANCER : balān'se:rn betekent enkel : slingeren, wiegewagen.

BALLE : 'bu:lə vr. Een baal vlas = 102 kilo gezwingeld vlas.

BANQUEROUTE : ban'kro-t m. Er bestaat zooals in 't Ndl. een subst. en een bijwoord.

BANQUEROUTIER : ban'kro-ti:r m.

BASCULE : bas'ky-l m. Wipwaag of weegbrug.

BÉNÉFICE : 'bmofi-si. o. Reeds de plaats van het accent wijst erop dat aan dit woord een ander begrip vastgeknoopt wordt : de fransonkundige dialectspreker denkt hier aan „binnen = inbegrepen”, en als we weten dat 'bmofi-si. betekent : bijverdienste, dan is de vervorming duidelijk.

BON : 'bo:ŋ m. 1. Kasbon. 2. Iemand zijn bo:ŋ geven, hem doorsturen, ontslag doen nemen. — N. B. Als tusschenwerpsel bo:ŋ syn. van si-sa : in orde.

BONHEUR : bo-'nø:rn mv. Dit woord, enkel in 't meervoud gebruikt, betekent slechts : stoffelijke voordelen.

BRADERIE : brade're:iə vr. Dit subst. kan gevormd zijn uit het werkwoord „braden” (cfr. „brouwerij” uit „brouwer”. Maar dan zou het a vocalisme er wel niet zijn

want braden is Wi. brɔ·n Het kan ook terug ontleend zijn aan het Fra.; een argument voor de tweede veronderstelling is 't feit dat de dialectspreker ten onzent dit woord niet veel gebruikt maar meer; „batjesdag” (dag waarop baat, profijt te doen is (een tweede argument is de *a*-vokaal).

CHALAND : ka'lânt m. 1. Klant, kliënt. 2. Kwant, een rare kwant. — N. B. Er bestaat ook een verl. deelw. **gêka'lânt** : beklant.

CHALANDISE : kalan'di·zə vr. 1. Klandizie. 2. *Kliënteel*.

COLLECTION : ko·læksi vr. 1. Verzameling (bv. postzegels). 2. Bende.

COMMANDE : ko·mānde vr. Bestelling.

COMMANDER : ko·mn'de·rn. Bestellen.

COMMERÇANT : ko·mærsant m.

COMMERCE : ko·mærsi vr. Handel.

COMPTANT : ko·n'tant

DÉPÔT : 'di·po. m. Stapelplaats.

DESSERT : de'se:r m. Nagerecht.

DIRECTEUR : dælk'tø:r - di·ræk'tø:r m. De tweede vorm verdringt de eerste (gevolg van de kennis van het schriftbeeld?).

DOUZAINE : do·'zi·nə vr. Dozijn.

EMPLOI : amplu·i m. Bediening, syn. positie.

ENVELOPPE : əvə'løpə vr. Briefomslag.

ÉTALAGE : e.ta'lə·izə vr. Uitstalling (voor winkelraam).

ÉTOFFE : 'stɔfə Kleerstof : afl. stɔ'fɔ·izə vr. stoffage ; stɔ'fɔ·si. vr. = materie ; 2. stɔ'fe·ri·nə stoffeering.

ÉTOFFER : stɔ'fe·rn Installeeren, inrichten.

FABRIQUE : fa'bri·kə vr.

FABRIQUER : fabri·'ke·rn

FABRICAGE : fabri·'kɔ·si. vr.

FABRICANT : fabri·'kant m.

FACTURE : fak'tø·rə vr. Factuur.

FONCTION : 'fo-ŋsi. vr. Meest kleinhandel. Uitdrukking fo-ŋsi.du.n = handel drijven (winkel houden).

FORMAT : for'mɔ-t o. Formaat.

FORTUNE : forty-nə vr. Enkel rijkdom. Afleiding met suffix -ig.

FORTUNÉ : gəforty-'ne.rt. Die fortuin bezit.

GARAGE : garɔ-jzə vr. Garage.

GARAGISTE : gara'zi-st m.

GARANTIE : garən'ti - garanti. Eerste vorm : subst. (vr.) waarborg. Tweede vorm : bijwoord en tussenwerpsel : heel zeker? tis'aranti.wɔ-r

HASARD : 'ɔ-r.zɔ-r.t m. 1. Koopje, gelegenhedskoopje. 2. Over 't algemeen : een voordelig iets.

LIVRANCIER : le.vrān'si:r m. Fra. fournisseur. Wat de vorm betreft is er een probleem aan dit woord verbonden ; het Wdb. Ndl. T. geeft onder „leverancier” : „een alleen in het Ndl. voorkomende afleid. van leveren” die echter niet rechtstreeks van het werkwoord zal zijn gevormd ; de formatie is niet duidelijk. Onder „leverantie” zegt het Wdb. : Evenals „leverancier” alleen in het Ndl. voorkomend ; FRANCK-VAN WIJCK noemt leverancier ook speciaal Ndl. en verwijst naar Hgd. „lieferant”. VERCOULLIE vermeldt het niet. VERDAM (*Mnl. Wdb.*) spreekt enkel van een leverancie = livrei. Maar in *Top. Dial.*, VII, 1933, blz. 292-296, geeft GRAULS Fra. woordenboeken op waarin „leverancier” en „livrance” voorkomen. (GODEFROY, LAROUSSE, LITTRÉ) en besluit dat „leverancier” eenvoudig een Fra. leenwoord is en niet in België noch in Nederland gevormd werd. Want de Fra. woordenboeken geven juist dezelfde betekenissen : „livrancier = celui qui livre des marchandises après les avoir vendues”. In mijn dialect is dit de enige betekenis.

MARCHAND : mər'saŋ m. Handelaar, koopman. Van het

dialectwoord werd een denominatief gevormd : *mər'ʃanjən* zaken verhandelen.

MARCHANDISE : *marsən'di-zə* vr. Koopwaar (zie ook B. L.).

MODÈLE : *mɑ'dæł - mə'dæł* o. 1. Maaksel, postuur, een aardig, een vies model. 2. Patroon, voorbeeld, om naar te werken.

MOTEUR : *mo-tø:r* m.

OCCASION : *o-kɑ:zi* vr. 1. Gelegenheid. 2. Gelegenheidskoopje, syn. (zie aldaar).

ONCE : *ɔ-nʊə* vr. 100 gr.

PATENTE : *pa'tæntə* vr. Standgeld (door marktkramers te betalen).

PÂTISSERIE : *pɑti-sə're:jə* vr.

PÂTISSIER : *pɑti'siər* m.

PROFIT : *pro-'fi-t* o. Afleid. op „-ig” en „-igaard”. Profijt.

QUITTANCE : *kwi-'tānsi* vr. Kwijtbrief.

QUITTE : *'kwi-tə* : voldaan. Het wordt ook bij het spel gebruikt (zie S. S. V.).

RÉCLAME : *ri'klamə* vr. Reklaam.

RECOMMANDER : *rikəmān'de:rn* Aanprijzen, aanbevelen.

RÉPARER : (*v*)*rip're:rn* Herstellen. De afgeleide vorm met „ver-” wordt meest gebruikt.

RUINER : *rmə'we:rn*. Betekent nooit : in puin leggen ; enkel : grote geldelijke verliezen doen ondergaan. De afleiding met „ver-” wordt eveneens gebruikt ; als subst. bestaat *rmə'wɔ:si*

SPÉCULER : *spe.kə'le:rn* 1. Beursterm. 2. Nadenken en uitmeten.

VALISE : *va'li:zə* vr. 1. Reiskoffer. 2. Handtas.

VENDITION : *vān'di-si* vr. Openbare veiling.

VENDRE : 'væntn. Rondgaan om iets te kopen of te verkopen (venten).

VENTE : 'vænte vr. Enkel in de uitdrukking : de 'væntø hebben : een welbeklante winkel hebben.

VOYAGER : vu·iø'ze:rn Reizen (bv. voor handelszaken) (zie ook S. S. V.).

VOYAGEUR : vu·iø'zø:r m. Handelsreiziger (zie ook S. S. V. term uit de duivensport).

5. Huishouden.

Hier komen de woorden voor die in verband staan met het huishouden (voorwerpen van huishoudelijke aard, namen van spijzen, enz.).

Wie de woordenschat van het huishouden nader bekijkt komt noodzakelijk tot de conclusie dat hij een eigenaardig conservatief karakter heeft. Nu en dan komen nieuwe woorden bij, bv. nu onlangs nog is bij ons in de huishoudelijke taal van den gewonen buitenmens het woord : „service” binnengeraakt in de samenstellingen die ook in het Ndl. bestaan : „koffieservies, eetservies”. Sommige woorden blijven in gebruik als *po·ndrø* panier e. a., andere verdwijnen als *kō·nfu·r* nadat het eigenlijke voorwerp verdwenen is.

Men zou hier kunnen denken aan de invloed van de hogere standen via de buitenmeisjes en -vrouwen die zo talrijk op de kastelen en in de steden als kamer- of keukenmeid, als was- of kuisvrouw in dienst zijn. Maar anderzijds, wat gelijkenis is er tussen de huisraad van een herenhuis en die van een gewone landelijke huishouding? Waarschijnlijk is de gewone manier van ontlenen de volgende : alles wat tot de huishouding behoort komt uit winkels, magazijnen en fabrieken. Voor woorden bv. als „horloge, régulateur, réveil” mag men veronderstellen dat ze met

de voorwerpen mee geïmporteerd werden, daar geen enkele eigen benaming ervoor bekend is (uurwerk of wekker heb ik in mijn dialect nooit horen gebruiken). Dit is nog duidelijker bij woorden van jongere datum die voor ongeveer tien jaar nog niet gebruikt werden : bv. „saucière, serviette”. Er zijn een aantal woorden die wel bekend zijn maar zeer weinig gebruikt. Dit zijn vooral woorden die huisdelen, meubelen of andere huisraad van rijke mensen aanduiden als : „salon, canapé, ménagère”, e. a. Die woorden zullen wel onder invloed der hogere standen verspreid zijn. Onder deze rubriek komen dus vooral namen van voorwerpen.

ANSE : 'ɪnzə vr. Reeds bij KILIAEN „eijnse”. De 'ɪnzə is het halfcirkelvormige handvat van een emmer, een moor, een ketel.

BASSIN : ba'sɪŋ m. 1. Zwemkom (zie S. S. V.). 2. Waskom.

BOBINE : bo·bi·nə vr. Ook in figuurl. zin gebruikt in de spreuk : „aflopen gelijk een bo·bi·nə snel en rap spreken”.

BOCAL : bo'ku:l m.

BOUILLON : bəl'jo·ŋ m.

BRISE-BISE : bri·z'bi·tjəs vr. Ik heb dit woord enkel aangetroffen als diminutief en in 't meervoud. Dit zijn kleine gordijntjes die enkel de onderste twee ruiten van een venster afsluiten, oorspronkelijk om de tocht te verhinderen (te breken).

CABARET : ka'bre: m. Presenteerblad (voor likeuren).

CABAS : ka'ba: m. Armzak om inkopen te doen en te winkelen.

CANAPÉ : kanə'pe. m.

CARBONNADE : kærmə'nə·tə vr.

(Patates à) CASAQUES (Wa.) : kə'zakn mv. Zelfde bete-

kenis als in 't Wa. maar enkel de bepaling werd ontleend.
Betekenis : aardappelen met de pèl.

CASSEROLLE : kas'ro-lə vr.

CHAUFFOIR : ko-m'fu-r - kō-n'fu-r o. De Ndl. vorm is waarschijnlijk een volksetym. vorming. In 't dialect wordt de tweede vorm meest gebruikt.

COFFRE-FORT : kɔfrə'fɔ:r m. Zelfde uitspraak als in 't Fra.

COFFRE : 'ko:frə m.

COMMUNE : ka'mo.de vr. Kleine keukenkast.

ÉTUVE : 'sto.və vr. Zndl. : stoof (Leuvense stoof).

FOURCHETTE : fər'sætə vr.

GARNITURE : garni'tø:rə vr.

HORLOGE : a'lu.izə vr. Gebruikt voor Fra. „montre, régulateur, horloge”.

LAMPE BELGE : lampə'bel m. Grote petroleumlamp van Belgisch fabrikaat, groter dan een ki-η'ke. (zie aldaar).

MARMITE : mar'mi-tə vr. Het syn. ləwərə verdwijnt.

MAYONNAISE : maj'nɛ:zə vr.

MÉNAGE : ma'nə.jzə vr. Huishouden.

MÉNAGÈRE : mi-na'zɛ:rə vr. Keukenkachel : Fra. cuisinière.

PANIER : 'pə.ndrə m. Een woord dat niet verdwijnt al is het voorwerp; dat oorspronkelijk zoo geheten werd, verdwenen (blikken korfje).

PORTEFEUILLE : portə'fu.li m.

PORTE-MONNAIE : portə'ma'ne. m.

PORTION : 'spo.si vr. Portie, rantsoen.

PORTRAIT : po.trɛ:t o.

QUINQUET : ki-η'ke. m.

RÉGULATEUR : rɛglatø:r m. Soort hangklok.

RÉVEIL : rə'vɛli vr. Het woord „wekker” wordt niet gebruikt.

SALON : sa'lo-nj m.

SAUCIÈRE : sou'si:rə vr.

SAYETTE : 'sætə vr. Breiwol.

SERVICE : sər'vi-s o. Enkel gebruikt in samenstellingen, zooals Ndl. „koffieservies, eetservies”.

SERVIETTE : sərvi:tə vr. Enkel sər'vi:tə aan tafel gebruikt.

SIROP : sə'ro.pə vr.

STORE : 'stɔ:rə vr., bet. ook blaffetuur.

VASE : 'fə:sə vr.

VERMICELLE : fərmə'sel m.

6. Mode.

Op het gebied van de mode is een groeiend aantal Franse woorden te verwachten in de woordenschat van de buitenbevolking. Tot voor enkele jaren werd de mode maar door enkelen uit de hogere burgerij bijgehouden ; nu wordt dat algemener. Al deze woorden, op weinige uitzonderingen na, worden met de voorwerpen geïmporteerd. Sommige vallen weg wanneer het voorwerp zelf verwijnt, andere gaan stilaan iets anders betekenen. In deze rubriek worden niet enkel woorden gegeven met betrekking tot de klederdracht maar ook woorden die in verband staan met de opschik van het lichaam in 't algemeen.

A LA BROSSE : a la 'brɔs

A LA GARÇONNE : a la gar'so-nə

A LA MISTINGUETTE : a la mistæ'gətə

BAIE : 'bɔ:r-j m. Lijfrok van kastanjebruine kleur, later lijfrok in 't algemeen.

BALEINE : 'blmə vr. Balein van een paraplu of van een keurslijf.

BARBIER : *bar'bir* m. Algemene benaming voor haar-kapper. Stilaan vindt het woord „coiffeur” *ku-'fø:r* in-gang, maar *bar'bir* wordt nog door 99 % der dialect-sprekers gebruikt. Het werkw. is *bar'bi:rn* „haarkappen en scheren”. Afgeleid woord „*bar'bi:rsXo-lə*” d. i. de weke-lijkse bijeenkomst der vaste klanten bij den *bar'bir*.

BLOUSE : *'blu:zə* vr. Ndl. bloes.

BOTTINE : *bu'ti-nə* vr.

BROCHE : *'brɔsə* vr.

BRODER : *brɔ'de:rn* Stikwerk maken.

CACHE-AVEC : (Wa.) *kazə'vək* m. De betekenis in het Wa. is dezelfde als in mijn dialect : een wijde loshangende vrouwenjak met lange mouwen ; wordt enkel nog gebruikt als over dit vroegere kledingstuk gesproken wordt.

CAPELINE : *kapli-nə* vr. Provenc. : capeline = coiffe de femme qui descend jusqu'aux épaules. Fra. id. Wi. gebreide wollen kinder- en meisjesmuts met binders en een kwast bovenop. 't Woord verdwijnt.

CAPUCHON : *kapə'so-ŋ* m. Mantel met kap gelijk nu nog de rijkswachters en brievenbestellers dragen. Dit woord verdwijnt.

CASAQUE : *kə'zakə* vr. 1. Jas; in 't dialect syn. van *væ:stə* 2. Ook fig. *kəzakə*-draaiër, hij die 't hoedje naar de wind zet.

CASAQUIN : *kazəkŋ* m. Vrouwenjurkje. Een woord dat enkel nog door oudere mensen gebruikt wordt (zie Cache-avec).

COL : *'kul* m. 1. Halsboordje. 2. Kraag van een jas. (vooral uniformjas).

COMBINAISON : *ko-mi-nə'zo-ŋ* m. Ondergoed voor vrouwen.

COQUETTE : *ko-'kætə* vr. Een *ko-kætə* vrouw (gewl. pejor. betekenis), De Bo geeft „kokette” voor keuken-meid ; daarvoor ken ik echter enkel *ko.'kæsə*

CORSET : ku-'sø. vr. keurslijf.

COSTUME : ku-s'ty-mø vr. Syn. van tē'nø.j : pak (kleren).

CRÊPE : krep m. Crêpe de chine, crêpe georgette.

DÉCOLLETER : de.ko.'te.rn Enkel het werkwoord is bekend.

DEMI-SAISON : demi'zo-ŋ m. De tweede vorm ontstond later : demise'zo-ŋ m.

ÉCHARPE : farp m. Zndl. : sjerp, halsdoek.

FACES : 'fasen mv. Bij uitzondering ook in 't enkelv. 'fase vr. Benaming voor het haar dat de slapen bedekt en soms tot ver op de wang gecultiveerd wordt.

FILER : fi-le:rn Enige betekenis : naaldwerk verrichten. Het naaldwerk in kwestie heet fi-le. m.

FEUTRE : fə:trə m. Vilt, vilten hoed.

FOULARD : vø'lar m. Soort halsdas voor mannen.

FOURRURE : fo-'rø:rə m. In 't dialect syn. van 'katø (afkorting van „fourrure de chat”).

GARNIR : garni:rn garneeren. Afleid. gar'ni:ri-ŋø vr.

GODET : go-'de m.

GRANDE TENUE : grānt(ə)'nø.j m. De uitdrukking ingrāntn'ø.j op zijn paasbest.

GUÊTRES : 'gætŋ mv. Uitzonderlijk enkv. 'gæte vr. Slobkousen, laarzen.

IMPERMÉABLE : impærme'jublə m. Regenmantel (Ndl. woord ook veel gebruikt).

JARRETELLE : zarə'tel m.

MANCHETTE : mǎn'fætə vr.

MODÈLE : mǎ'dæl - mo-'dæl o. Syn. patroon : voorbeeld om een kledingstuk naar te maken.

MOLIÈRES : mo-li'jern mv.

MOUFLE : 'mo-flə m.

ONDULATION : o-nd'lo-si vr. Coiffeursterm (uit „Ondulation permanente”) Nieuw woord.

- PALETOT : 'pa:lto. m. Enkel : vrouwenmantel.
 PARAPLUIE : pære'plø.j m.
 PARASOL : para'so-l m. Eigenaardig is de bijna correcte
 Fra. uitspraak. Vgl. Parapluie.
 PARDESSUS : pærde'sø.j m.
 PATRON : pa'tru-n m. Syn. modèle.
 PÈLERINE : pi-lè'ri-nø vr. Pelerijn.
 PERMANENTE : pærmè'nāntø vr. Uit „Ondulation per-
 manente". Nieuw woord.
 PLASTRON : plas'tro-ŋ m. Dās.
 PRESSION : præso-ŋ m.
 SACOCHE : sa'køse vr. Handtasje.
 SAVATE : sè'vatø vr.
 SERGE : 'serzø vr.
 SOUTIEN-GORGE : su.tjægørs m.
 TENUE : tē'nø.j m. Syn. costume (zie ook Grande
 tenue).
 TAUPÉE : to-'pe. m. Vrouwen- en mannenhoed uit
 mollenvel.
 VOILE : 'vu-ələ vr. Niet met de betekenis van zeil.
 VOILETTE : vu-'lætø vr.

7. Spel, Sport, en Vermaak.

De woordenschat met betrekking tot spel, sport en vermaak is ook buitengewoon rijk aan Fra. woorden. Nu de invloed van de stad meer en meer over de bevolking van te lande komt, nu de sociale toestanden zodanig werden omgewerkt en allerlei nieuwe organismen, bonden, gilden en syndicaten werden gesticht, worden het reizen, het vermaak, de sport en het spel in hoge mate bevorderd.

ACCORDÉON : a'kordijo-ŋ m. Het leenwoord heeft echter het eigen dialectwoord **ræksak** niet verdrongen.

AMUSEMENT : amy-zə'mænt o.

AMUSER : amə'zɛ:rn Er bestaat ook een afgeleid werkwoord *veramə'zɛ:rn* dat eigenlijk betekent : óntoveren, metamorfozeeren.

APÉRITIF : apəri'ti:f m. Zeer recente ontlening.

APPAREIL : apə'rɛilɛ m. Enkel : „appareil photographique”.

ARLEQUIN : ærlə'kɪŋ m. Hansworst.

ARRIVÉE : ærə've. m. De aankomst der renners bij een wielerskoers.

AVENTURER : avn'tø:rn Meest wederkerend gebruikt : zich wagen.

BAL : 'ba:l m. 1. Feestelijkheid : het bal. 2. Fig. betekenis : *twasba:l* : er was twist krakeel; vooral *twasba:l* te *vœ:ln* : 't ging er woest op los.

BALLE : ba:l m. De bal.

BALLON : ba'lo:ŋ m. Een luchtballon wordt ook *lœgba:l* m. Cf. namen van herbergen : „In de Luchtbal”.

BANQUET : ban'kæt o.

BLINDER : blæn'dɛ:rn Enkel het suffix werd ontleend, het Fra. „blinder” is immers een Germaans leenwoord. Enkel in een speciaal geval gebruikt nl. bij toneelopvoeringen : de vensters *blæn'dɛ:rn*

BOMBARDON : bo-mbar'do:ŋ m.

BRASSER : 'brasɛn Er was een Mnl. vorm „brasseren = dooreenmengen, brouwen, slampampen, geld verkwisten. Afleid. *ver'brasn* „verkwisten”. Een afgeleid subst. is *'braskot* een plaats waar het veevoeder gemengd en gaargemaakt wordt.

CADEAU : ka'do. m. Het Ndl. : geschenk, wordt niet gebruikt.

CAFÉ : ka'fe. m. Café, koffiehuis.

CAPON : kapu:n m. Bengel. Afleid. *kapu.nde're.jə* Bengelmanieren.

CAPOT : **ka'po.** m. Spelterm : Fra. „être capot” = **ka'po.** gaan ; d. i. bij 't kaartspel geen enkele slag verliezen ; syn. van „pandour” **pan'du.ər**

CHANCE : **fānsə** vr. Geluk (subst. en tussenwerpsel).

CHARROI : **karu.ɟ** o. Lawaai. Het denominatief is **ka'ru.ɟn** : lawaai maken.

CIRQUE : **'si-rk** m.

CLAIRON : **kle'ro.ŋ** m. Afgeleid werkwoord.

CLAIRONNER : **klærəne:rn** Syn. van

CLARINETTE : **klare'næte** vr.

COMIQUE : **ko.mi-k** adj. en bijw. Alle betekenissen van het Fra. maar „un comique” = een **ko.mi-kə'gɔ.rt**

COMITÉ : **ko.mə'tsit** o. Feestcomité.

COMMISSION : **ko.'misi.** vr. Feestcommissie (syn. van „comité”).

CONGÉ : **kō-n'ze.** m.

CONSTATEUR : **kō-nse'tɔ:r** m. Tijdsmeter die gebruikt wordt bij het duivenspel.

CONTENT : **ko-n'tænt**

CONTENTEMENT : **ko-ntænte'mænt**

COURAGE : **ka'rɔ.izə** vr. Afleid. op „ig, igaard”.

DEMI : **de'mi.** m. Glas bier, bierglas.

DRESSER : **dræ'se:rn** Temmen, manieren leren, africhten.

ÉCHAPPER : **s'a'pe:rn** 1. Ontsnappen. 2. Ontsnapping mogelijk maken (redden) (causatief).

ESCAMOTER : **s'amə'te:rn** Toveren, goochelen.

ESCAMOTEUR : **s'amə'tɔ:r** m.

FARCE : **'farsə** o. Grap, klucht (spel).

FARCEUR : **far'sɔ:r** m.

FESTIVAL : **fiestjeva.l** m. Volksfeest, fancy-fair (Ndl. feest als eerste lid).

FOIRE : **'fu.rə** vr. Vooral : de Meifoor te Brugge.

FURET : **fræt** o. 1. Bunzing, gebruikt voor de konijnenjacht. 2. Fig. een fræt van een kind : een vinnig kind.

GRANDE TENUE : grān'tnø.j m. Feestkledij (steeds humoristisch gebruikt). Uitdrukk. fnggrāntnø.j op zijn paasbest zijn.

GRIMACE : gri'masø vr. Scheef gezicht. Een waarschijnlijke vervorming van „grimace” is : ramatsø = gekke sprong.

GRIMER : gri'me:rn Toneelterm.

GUIDON : gē'do.ŋ m. Het stuur van een fiets.

HERCULE : ær'ky:l m. 1. Gew. betekenis. 2. 'n Sterk, groot, zwaar mens.

HÔTEL : o'tel o.

HÔTELIER : o.tø'li:r m.

INSTALLATION : fn.sta'lø.si. vr. Inhuldiging (van burgemeester of pastoor).

INSTALLER : fnta'le:rn Inhuldigen (id.).

LOGEMENT : løzø'mænt o. Eet- en drankgelegenheid (Pension de famille).

LOGGER : lø'ze:rn

MARIAGE : mæ'r'jə.izø vr. Enkel bij het kaartspel „Heer en Vrouw”.

PANDOUR : pan'du:r m. Bij het kaartspel syn. van „capot” (zie aldaar).

PÉDALE : pi-n'du:lø vr. Fietsdeel (trapper).

PLAISANT : plø'zant Adjectief en bijwoord.

PLAISIR : plø'zi:r o. Afleid. met „ig, igaard”.

QUITTE : 'kwi.tø Spelterm : „dubbel of quitte” = dubbel verliezen of 't verlorene terugwinnen.

RARE : rø.rø Syn. comique. een 'rø.rø?eit een komiek voorval.

RARITÉ : rø.rø'teit Zeldzaamheid.

RABOT (Ofra.) : rø'bot De betekenis in het Fra : was „twist”. In het dialect komt het enkel voor in de uitdrukking die in Zndl. algemeen is „op rabot gaan”. Er

worden in het Wi. nog twee woorden gebruikt die volgens FRANK-VAN WIJK uit „rabot” ontstaan zijn, nl. „ravotten ra'votn, bij KILIAEN vertaald door „tumultuari”. De betekenis in het dialect is : „stoeien en kattedwaad uithalen”. Het woord „raveel” raviel (een bengel die zich bemorst en zijn klederen scheurt) ; en het afgeleide ra'vieln, bij KILIAEN „ravelen” en „reveelen” (in drukke beweging zijn” zou cf. FRANK-VAN WIJK ook van Fra. oorsprong zijn en zou invloed gehad hebben op de betekenisontwikkeling van „rabot en ravotten”.

RODER : ro'le:rn op zwier gaan.

RUSE : 'ry-zə vr. 1. Ndl. ruzie, twist. 2. Moeite ; uit Fra. „list” zou de betekenisontwikkeling niet klaar zijn, maar er is een betekenis in het Pic. : „moeilijkheid”.

mæ'ry-zə : a) amper, b) met moeite.

ROUSPÉTER : roetse'pi:ln Krakelen, brekespel zijn.

SOCIÉTÉ : sɔsə'teit vb. Muzieksocieteit.

SOUFFLER : so'fle:rn Toneelterm.

SOUFFLEUR : so-flø:r Toneelterm.

STAMINÉ (Wa.) : stam'ne. Cf. BLOCH : Fra. „estaminet” aan het Wa. ontleend. De geschreven vorm op de uithangborden der herbergen is de Franse.

SUCCURSALE : 'sy-kərzu.lə vr. Enkel gebruikt als benaming van het vroegere hulpgesticht bij de Rijksweldadigheidsschool te St. Pietersveld (grondgebied Wingene-Ruiselede).

TENTATION : tan'tə-si. vr.

TENTER : tan'te:rn Enkel „plagen” (spel). Aflleid. tan'te:ri-ŋə vr.

TROMPETTE : tro-m'pæte vr. Ook een denominatief : trompetten, en een aflleid. op „er”.

VACANCES : ver'känse vr.

VISÉE : ver'zeje vr. vb. ver'zeje schieten = mikken ; ver'zeje zien = klaar uit de ogen zien.

VOYAGE : vu.r.j'ɔ.r.izə vt.

VOYAGER : vu.r.jə'ze.rn

VOYAGEUR : vu.r.jə'zø:r m. Reisduif. Zie ook H. N.

8. Het Gevoelsleven.

Uitingen van het innerlijke leven van de mens, stellen het ontlenings- en beïnvloedingsvraagstuk zeer scherp. Ik geloof dat hier, veel meer dan elders, de vraag moet gesteld worden : „waarom gebruiken de mensen een Frans woord om dat bepaald gevoel uit te drukken?“ Het gaat in dit geval toch niet op enkel aan een passief overnemen van een vreemd woord te denken. Daarom beschouw ik de categorie van het gevoelsleven als bijzonder belangrijk „Het is geen zeer uitgebreid gebied“ zou men op het eerste ogenblik wellicht denken, maar bij nader onderzoek blijkt dat er toch zeer veel Franse woorden in de gevoelssfeer voorkomen. Ten andere, indien er niet veel zouden zijn, dan is het nog waar, dat aan die woorden, kwalitatief veel belang te hechten is, want de leenwoorden uit de gevoelswereld vormen wel, zooals SALVERDA DE GRAVE het heeft gezegd, „de culminatie van geheel het ontleningsproces“. Die woorden worden niet enkel aangewend om een begrip uit te drukken, of een voorwerp te noemen, maar de mens gebruikt ze om uit te drukken wat in hem omgaat, om anderen te beïnvloeden en te overtuigen, en daartoe doet hij spontaan een bijzondere woordkeuze, wat bewijst dat er wel een speciale reden toe bestaat.

Zeer dikwijls komt een vreemd woord aanvullen wat een eigen woord aan expressiviteit mist, bv. curieux, caliner, assuré, jérémier.

Een woord dat weinig gebruikt wordt maar zeer illustratief blijkt, is „pleinement“, ik hoorde dit woord in de

volgende zin : „die jongen is **plm** zijn vader” ; toen ik vroeg waarom juist dat woord gebruikt werd, was het antwoord : „omdat de gelijkenis zoo opvallend is”. Dit zijn allemaal gevallen als deze waarover TAPPOLET spreekt (zie Bibl.); „das Luxuslehnwort” stelt hij tegenover „das Bedürfnislehnwort” en hij zegt dat er schijnbare luxusleenvoorden zijn, die echter „einem ausserordentlichen wichtigen Bedürfnis entsprechen : dem Affekt”. Hij heeft het op blz. 57 ook over humoristische bedoeling bij het gebruik van sommige gevoelsleenvoorden : „weil bei affektischen Aeusserungen jede Neuerung belebend wirkt”.

Hiervoor zijn bij ons voorbeelden als o. a. „chicaneur”, discours, amuser afgeleid met „ver-”, dit laatste met de betekenis van „omvormen, metamorfoser”. Van de gevoelswoordschat maken natuurlijk ook deel uit, de vloeken, de verwensingen, de woorden die als versterking van een bevestiging of een ontkenning aangewend worden bv. „absolument, pleinement”. Ik heb er ook woorden bijgevoegd als : disputer, défendre, différent, bouger, e. a. die om gevoelsredenen boven het eigen woord verkozen worden.

ABSOLUMENT : **abs'ly-t** Dit bijwoord wordt gewoonlijk gebruikt ter versterking bij een bewering vb. **trz absly-t se.kre** 't is volstrekt zeker.

ACCOMMODER : **akəman'de:rn** Betekenis : *toetakelen*. Dit woord wordt veelal gebruikt in de uitdrukking „**akəmande:rn** naar de mode”. Deze uitdrukking is waarschijnlijk niet vreemd aan de betekenis die SIGART geeft aan „accommoder : arranger les faces, poudrer”. Toetakelen wordt min of meer weergegeven in de Fra. uitdr. „accommoder quelqu'un à toutes les sauces : en dire tout le mal possible.

ACCORDER : **aks'de:rn** Accorderen.

ADROIT : a'dræt Enkel gebruikt in de samenstelling : 'pi-ladræt pijlrecht. In de taal van de jongere mensen heb ik dit woord niet kunnen aantreffen. Ofra. vorm : adré(t) (cf. HATZFELD-DARMESTETER) Luikerwa. adret (cf. HAUST, D. L.) Pic. adrè (GRANDGAGNAGE) De huidige Fra. betekenis is dus in het dialect niet overgenomen. In het Haselts is dit wel het geval (zie GRAULS, *Top. en Dial.*, VI, 1932).

A L'AVENANT : ipsenəvə'nantə In verhouding.

A LA BONNE HEURE : aləbo.'nœ.r Het „à la” van het Fra. is het Ndl. „alle” geworden. Betekenis der uitdrukking : we zijn geslaagd, zo moest het zijn, goed zo !

ALTÉRATION : al'trə.si. Ontsteltenis, ontroering ; jən altrə.sijp'ədə.n betekent „hij heeft een verschot opgedaan”.

ALTÉRÉ : vərəl'trɛ:rt Als werkwoord zeer weinig gebruikt. Het verl. deelw. kreeg de functie van adjectief : jə was fəraltrɛ:rt : hij was ontsteld.

APPARENCE : a'prænsi vr. Er is geen spraak van, er is geen denken aan ; (dit klinkt zeer uitdrukkelijk).

ASSURÉ : gas're:rt Enkel gebruikt als adj. en bijw. : stout, vermetel, vrank.

AVENTURER : avn'tø:rn Avonturen. Fra. Betekenis is gebleven : wagen, zich wagen (reflexief). Ook syn. van rəs'ʔi:rn : zich te ver wagen.

BLAGUER : bla'gɛ:rn Betekenis : pronken, pochen. Het subst. blagə.i kan wel gevormd zijn door contaminatie uit blage:rn en Ndl. blaai.

BLAGUEUR : bla'gœ.r m. Betekenis : pocher, praalhans :

BLAMER : bla'mɛ:rn Syn. van „kleinere, afkeuren”. Er bestaat een afgeleid subst. blamə.si idem.

BON : 'bɔ.ŋ Tussenwerpsel : goed.

BONJOUR : bɔ.n'zɔ:r 1. Subst. m. : jə ge.v me.jaliens'ien-əmbɔ.nzɔ:r „hij geeft me zelfs geen goeden dag. 2. Groet :

dan wordt soms de afkorting *dju:r* gebruikt, of *zu:rs*. Een werkwoord ervan afgeleid luidt : *bõn'zu:rn*, goeien dag wensen, groeten.

BOUGER : *bu'ze:rn* Zoals in het Fra. „bewegen”; het wordt meestal gebruikt met negatie, om absoluut elke beweging te verbieden.

BRICOLER : *bri·sko·le:rn* De betekenis is wat vaag : „klaar spelen, in orde krijgen”.

CADUC : *kady·k* Betekenis, „mager, vervallen” Er werd van dit adj. een secundair adj. gevormd met suff. „-ig”.

CALINE : *kali·nə* vr. In het dialect syn. van *trœntə* Betekenis : „kinderachtige, flauwe man of vrouw”.

CALINER : *ka'li·n*: Oorspronkelijke betekenis van Fra. „vleien”. Deze betekenis is gebleven, maar „vleien” is meer in de betekenis van „zeemzoet praten”. In 't dialect syn. van *trœntn*

C'EST ÇA : *si'sa* Tussenwerpsel ter goedkeuring : „juist, goed zo, zo is 't”.

CHAGRIN : *sa'grm* o. Afgeleid adj. *sa'grməλ* Afgeleid subst. *sagrməgɔ·rt*

CHÉTIF : *kati·vəλ* Katijvig. Mnl. caitif, keitif = ellendig. Het Ndl. en het dialect heeft enkel de afleid. op „-ig” en „-ig + aard”. Betekenis : miserabel, kouwelijk, armoe-dig, vuil.

CHARROI : *karu·j* o. Lawaai, gerucht, *əŋkaru·j* van *də dy·vəls* : een hels lawaai. Afgeleid werkwoord : *ka'ru·jn*:

COLÈRE : *ko·le:rə* vr. Afleid. *ko·le:rəλ*

COMMÈRE : *ko·mæ:rə* vr. Afleid. werkw. *ko·me:rn* subst. *ko·me.rdə're.iə*

COMME SI : *kõ·n'ʃø:s* Juist alsof. Uitdruk. *kõ·n'ʃø:s*. *ko·nsu·izə* om zo te zeggen.

COMPASSIEUX : *ko·mpasi'jø:s*

COMPASSION : *ko·m'pasi* vr.

CONDUITS : *ko·n'dy·tn* mv. Fra. wegen, leidingen.

Dialect : geheime wegen, geheime toedracht. *jə kæntərde ko-n'dy-tn van* : hij is er over ingelicht.

CONTENT : *ko-n'tænt* Tegenovergestelde.

CONTENTEMENT : *ko-ntæntə'mænt o.*

CONTRAIRE : *ko-n'trɔ-ri* uitdruk. *tærko-ntrɔ-ri* met de betekenis integendeel. Als subst. *t ko-ntrɔ-ri o.* Nog een uitdrukking is *ko-ntrɔ-rij ip* = tegenstrijdig, weerbarstig.

CORRUPTIONS : *'krɛpsi.s* mv. Morele en physische ziekte-lijkheden en gemelijkheden (vooral bij oude mensen); ook muizenissen.

COUCHE-(toi) : *'ku.s(t) - 'ku.st(ɔ.j)* Koest. Het Fra. „couche toi” is de imper. van „coucher”; het is eigenlijk de imper. die overgenomen werd. Bevel tegenover een hond.

COULLONNADE : *ku.jə'nɔ-ɔ.də* vr. Betekenis : haat en nijd.

COURAGE : *ka'rɔ-izə* vr. 1. Subst. : moed. 2. Tussenwerpsel : moed ! Afleid. : *ka'rɔ-izəx - karɔ-izə'gɔ-rt*

COURAGEUX : *kū-ru'zɔ:s* betekent eerder : wilskrachtig.

CRAPULE : *kra'py-l* m. Crapuul : 1. subst. : gemeen volk. ; 2. adj. — N. B. Secundair adj. *krapy-laχtəx*

CREVER : *krə've:rn* Creperen.

CRIMINEL : *kri-m'ne.* Crimineel : „Hij is *kri-mne.* of *pərdə kri-mne.* hij is dronken, smoordronken. In andere betekenissen niet gebruikt.

CURIEUX : *kər'jɔ:s* 1. Nieuwsgierig. 2. Eigenaardig. Afleid. *kərjɔ:s'χɔ-rt*

DÉFENDRE : *dəfn'de:rn* 1. Verdedigen. 2. Zich schrap stellen.

DÉTRUIRE : *verdæstlə'we:rn* De dial. vorm wijst op een ouder stadium van het Fra. ofwel op het lat. : enkel de afleid. bestaat ; subst. : *verdæstlə'wɔ-si.* Werkwoord en substantief worden steeds gebruikt met prefixe „ver-”.

DIFFÉRENT : *tə'fræntə* Steeds gebruikt met de betekenis

van „verscheidene” of „verschillende”. Dus meer 't Fra. : „plusieurs”.

DIRECT : dɛ'ræk(t) tussenwerpsel; Uitr. mdɛ'ræk haastig. Misschien wordt hier gedacht aan Ndl. „rekken” zooals in : rækɔ·rmə zo vlug mogelijk.

DISCOURS : di-s'ku:r Enkel met humoristische bedoeling gebruikt : redevoering.

DISPUTER : dispøtə:rn Redetwisten, krakelen.

DURÉE : dø'reiə vr. Uithoudingsvermogen, groei­kracht. dər n zit Xien dø'reiə mier in Er zit geen levenslust meer in.

EMBARRAS : am'bras m. Boel, moeilijkheden.

ESTIME : æks'ty·mə vr. Achtting, eer, ontzag.

ESTIMER : ækste'me:rn : achten, waarderen.

ÉTABLI : gɛstə'ble:rt : deftig, kalm, waardig.

EXCUSE : æks'ky·zə vr. Excuus; enkel gebruikt in ge­woon zinsverband; niet als beleefdheidsformule. Het werkw. „excuser” werd niet overgenomen.

FAÇON : fat'su:n ó. Fatsoen. Betekenis als in Ndl.

(de) **FAIT** : (tə) 'fɛ:tə(ns) Aanstonds, syn. voor sɛ'bi-t (zie aldaar).

FAMEUX : fa'mø:s Fameus : 1. bijw. : bijzonder; 2. adj. : idem; 3. tussenwerpsel : waarlijk.

FERME : 'færm(ə) Ferm : 1. bijw. : flink (veelal gebruikt als versterking). 2. adj. : flink.

FINESSE : fɛ'næsə Van dit woord bestaan enkele aflei­dingen : 1. fɛ'næsəλ vindingrijk; 2. fɛ'næsəgə·rt vinding­rijk mens; 3. fɛ'ne:rn uitvinden; afleid. y·tfɛ'ne:rn

FLASQUE : 'flæts(əλ) Flets; slap en waterig.

FOUTRE : fu·tərən Foeteren; Fra. „foutre” is werk­woord en tussenwerpsel. Dial. fu·tərən is enkel werkw. = in de haak zijn, goed slagen.

GARE (à) TOI : gærtə „ga weg!; uit de weg!”.

GLOIRE : 'glo:ri vr. Praaf, hoogmoed.

GLORIEUX : glo.ri'ø:s Pralerig, hoogmoedig.

GRACES : 'grɔ̃.si:s In 't mv. gebruikt betekent dit woord : „goede eigenschappen”.

IMAGINAIRE : maz'ne:rə vt. 1. Ingebeelde ziekte. 2. Iemand die zich ziek waant zonder reden.

IMAGINER : maz'ne:rn. Betekenis : zich ziek wanen.

JALOUSIE : zalu:'zi. vt.

JALOUX : za'lu:s Jaloers : afleid. zalus'Xɔ̃.rɪ

JÉRÉMIE : ʒe.rəmi'je:rn. Klagen en jammeren.

LAMENTER : lamæn'te:rn. Intenser dan ʒe.rəmi'je:rn „geweldig te keer gaan”. Er is ook een woord la'mænt o. waarvoor de etymologen verwijzen naar lat. „linamentum”. Lamænt geven = slaag geven, driftig zijn, geweldig werken ; deze betekenissen doen me denken aan 't werkw. lamæn'te:rn

MALGRÉ : 'ma.gre. Dit is een conversatiewoord dat dikwijls met een bijzondere expressiviteit wordt aangewend. Betekenis : 1. kost wat kost. 2. zonder uitstel. Dikwijls gebruikt samen met 'bo.mère. (bongré) : willens nillens.

MISÉRABLE : mi.zə'ru:blə Ellendig.

MISÈRE : mə'ze:ri. vt. Ellende, kommer.

MODESTE : bə'dæ:stəX Waarschijnlijk staan we hier voor een contaminatievorm : Fra. modeste ; Ndl. bedeesd.

MORT (à) DIEU : 'mɔ̃dʒi. Vloekwoord ; andere dialectvormen zijn nog mɔ̃dʒi - mɔ̃dʒi

NERVEUX : nə'r'vø:s Nerveus.

NOM DE DIEU : no.ndə'dʒø: Vloekwoord ; dikwijls wordt „nom” weggelaten.

ORDINAIRE : ɔ̃'r'ne:rə Ordinair, gewoon ; afleid. : ɔ̃'r'ne:rlik

PAREIL(LE) : pa're:ldjə o. Gebruikt met pejor. bijbedoe-ling „tɪz al pa'reldjə” 't is al van dezelfde gemene soort.

PATIENCE : pə'fʒæ:nsi vt. Geduld.

PATIENTIEUX : pəʃæ̃si'ø:s secundair pəʃæ̃ntəʃ - o-m-pəʃæ̃ntəʃ - pəʃæ̃ntəgoʀrt o-m-

PAUVRE : 'po.vrə Armoedig ; veelal 'po.verkəs

PIC-A-PIC : pi-ka'pi-k Om uit te drukken dat bv. twee mensen zeer vijandig tegenover mekaar staan zegt men „tis pi-ka.pi-k” tussen die twee.

PLAISANT : plə'zant. Lustig.

PLAISIR : plə'zi:r. Genot. Afl. plə'zi:rəʃ lustig, aange-naam.

PLEINEMENT : 'plm. Zie inleiding over het gevoelsleven.

PRÉCIS : pə'si-s Bijw. : pas, juist alsof ; bijw. en adj. : stipt.

PRESSÉ : gəprə'se:rt Enkel als verleden deelwoord. Zeer expressief woordje : gejaagd.

QUESTION : 'kwæ:sti. Tussenwerpsel : wie weet : meestal gevolgd door : nog.

RAISONNER : rezə'ne:rn Verstandig en onderhoudend spreken.

REFUSER : rivə'ze:rn Weigeren ; dit woord illustreert op merkwaardige wijze het zoeken naar het juiste woord om een bepaald gevoel uit te drukken, hier het hatelijke van de weigering.

RISQUÉ : 'ri:s'ə vr. Gevaar, verlies.

RISQUER : rəs'zi:rn. Wagen.

ROUSPÉTER : 'roetsepɛln. Krakelen.

RUINER : rmə'we:rn Ten onder brengen. Dit werkw. drukt de volledige stoffelijke ondergang uit. Aflleid. rmə'wəʀsi.

SACRÉ-DIEU : sakər'djə. Vloekwoorden.

SACRÉ-NOM : sakər'no-ŋ

SCRUPULEUX : s'ry-pə'lø:s Nauwgezet.

SÉRIEUX : sər'jə:s Adj. en bijw. : ernstig ; dit woord kan een vraagzin op zichzelf zijn : sər'jə:s = is het waar ; is het ernstig.

SOLAS (Ofra.) : sɔ'lə.s o. Verlichting van pijn of verdriet.

SOLVENT (Ofra.) : sla'væ:nt o. Afgematheid.

SUBIT : sɔ'bi:t Expressief woordje dat syn. is van *sæfnsɔvniɔgier* : seffens of nog eerder.

TIMIDE : ti'mi:dəʃ Betekent : verlegen en bescheiden samen.

TRISTE 'tri-stəʃ Afleid. op „ig” ; treurig is plechtiger.

VIF : 'vi.vəʃ Afleid. op „ig” : energisch.

VIVANT : vi'vantəʃ Afleid. op „ig” : opgewekt.

VOLAGE : vɔ'lə.izəʃ Afleid. op „ig” : druk (spreken, werken, enz.).

9. Andere woorden.

Een aantal woorden konden wegens de vaagheid of de algemeenheid van hun betekenis niet onder een rubriek gerangschikt worden. Daarom heb ik ze afzonderlijk opgegeven; sommige behoren wegens een betekenisnuance, ook tot een andere groep.

ABCÈS : ap'sæs o. Gezwel (etterbuil).

APART : a'part

APOTHICAIRE : apə'te.kərə m.

ARRANGER : arān'ze:r:n. Syn. van „ranger en régler”.

ASSORTIR : sɔr'te:r:n. Enkel met de betekenis : passen. Het *sɔr'te:rt* niet = het *past* niet om (bv.) vandaag op reis te gaan.

ATTAQUE : ɔrtakə vt. Uit „attaque d'apoplexie”.

AVANCER : afə'se:r:n Afleid. afə'sɔ:si. Het werkw. betekent vorderen, en als reflexief werkw. : zich haasten.

BAGATELLE : bagə'tælə Kleinigheid.

BANDIT : ban'dit m.

BATACLAN : batə'klɑŋk Onomatopeïsch woord : boel, rommel.

BATARD : 'bastɔr.t m. Enige bet. : onecht kind.

BOUQUET : bo.'ke. m.

CANTERNE : kan'tɛ:rnə m. Gewrichtsgezwel.

CARACTÈRE : karək'tɛ:rə Er is bijna geen verschil van uitspraak met het Fra. Ndl. karakter, wordt niet gebruikt.

CAVALCADE : kavel'kɔ.tə vr. eerste deel gedacht aan „redekaveling”. In elk geval de betekenis van kavelkɔ.tə is : redekaveling, naast : haastige vechtpartij, rumoerige optocht enz. Syn. van ra'mœl.tə opstootje.

CHAUFFEUR : sa'fœ.r m.

COLIQUES : ko.'li.kn mv. Buikkrampen en rillingen.

COMPLIMENT : kɔplə'mænt gewl. mv. 1. Groeten. 2. Omwegen, uitvluchtsels. Enkv. : vleiende lofbetuigingen.

CONDITION : ko.n'di.si. vr. Voorwaarde.

CONSORTS : ko.n'su.rtn mv. Dergelijke.

COQUERELLE : ko.kə'rœlə vr. Men hoort vooral de diminutiefvorm; ko.kə'rœləkə betekent „klein huisje”. Ik geef als steekwoord de voorkeur aan „coquerelle” dat volgens BLOCH „schelp en huisje” betekent; cf. VERCOLLIE is Vla. „kokerulle” ontstaan uit Spa. cacarol.

COUSIN : ko.'zi.n m. Neef wordt niet gebruikt; ko.'zi.n = Fra. „cousin” en „neveu”.

ÉCHAPPER : s'a'pɛ:rn 1. Ontsnappen. 2. Redden (behoeden).

FLEUR : 'flœ:rə vr. Enkel de fig. betek. van het Fra. „fleur”. Aflleid. flœ:rəʎ voor Fra. : „florissant”; er is ook een afgeleid werkw. : ɪpflœ:rn, opbloeien (fig.).

FORCE : 'fɔrsə vr. Force. Materiële betekenis : lichaamskracht. Aflleid. 'fɔrsəʎ - 'fɔrsəgɔ.rt

FORCER : 'fɔrsə:rn Dwingen.

GENRE : 'zʌnərə m. Soort, aard. vb. 't is een heel andere 'zʌnərə van volk.

MANQUER : *maŋ'ke:rn* Alle betek. van het Fra. afleid. *maŋ'kə-si*. vt. : betekent alleen : lichaamsgebrek.

MENTIONS : 'mænsi:s mv. Voortekens, toebereidsels. Hij maakt mænsis om te vertrekken. Hij maakt zich gereed.

NÉGLIGER : *ve:niglə'ze:rn* Negligeren. Zonder het prefix „ver” wordt het woord niet gebruikt.

RANGER : *rān'ze:rn* In orde brengen.

RÉGLER : *grig'le:rn* Zoals „arranger” : schikken, regelen. Ook het *grig'le:rt* niet = 't past niet (Syn. *tsər'tert* niet. Zie Assortir).

VISITE : *və'zi-tə* vt. Onderzoek van den dokter : *de vəzi-tə pa'se:rn*

VISITER : *vi-zn'te:rn* Onderzoeken (dokter).

VUE : 'vø.jə vt. Zicht. Er is ook een afgeleid werkwoord : *vø.jən* : lijken naar, lijken op.

Conclusies.

Het groot aantal Franse woorden, binnen een beperkt dialectgebied in gebruik, bewijst genoeg welk materiaal er in de lagere volkstaal voorhanden is voor de studie der leenwoorden, te meer daar de geografische ligging en de maatschappelijke toestanden der gemeente laten veronderstellen dat de vreemde woorden hier nog niet het talrijkst zijn ; dialectgebieden immers die aan de Waalse of Franse grens liggen, dicht bij een grote stad of een industrie-centrum, zullen in verhouding heel wat meer vreemde elementen opnemen.

De dialecten zullen veel woorden, vormen en beteekenissen bevatten die in het Algemeen Beschaafd niet te vinden zijn en dat alles zou nieuwe aanwijzingen kunnen geven nopens ontleening en vreemde invloed en niet het minst nopens de betekenisevolucie van sommige woorden.

Meer dan in het A. B. zijn er afleidingen met voor- en

achtervoegsels ontstaan en dit wijst heel zeker op een ruimer gebruik en een vluggere inburgering der ontleende woorden. Vbb. : courage, *ka'ro·izəχ* - *ka'ro·izəgɔ·rt* patient, *pe'sæntəχ* - *'o·mpəfæntəχ* - *pe'sæntəgɔ·rt* - *'o·mpəfæntəgɔ·rt* négliger, *vernigleze:r:n* bâtardé, *verbastə'de:rt*; en vooral denominatieven op „-en” : van ciment *sə'mənən* van espion *spe·jo·ŋən* van balance *blānsn* en van vente *'væntn* e. a. Eigenaardig zijn ook de halfontleende, halfvertaalde samenstellingen als *'traitu.k* m. crochet de trait; *gar'nɔ·izəwiəl* roue d'engrenage; en de samengestelde woorden in het dialect zelf gevormd : pijlrecht *'pi·la'dræt* stomdrongen *'pərdə kri·m'ne*.

Belangrijk zijn eveneens die woorden waarvan de vorm op oudere taalstadia teruggaat; ze kunnen immers bij een historisch onderzoek het dateeren vergemakkelijken. Vbb. : *ræstəl* rastel, *adræt* adré(t), *bry·zə'lætn* vroeger bracelets de torture, nu menottes; *sə'lo·s* solas, *slə'vænt* solvent, *pərdæs* bertesche.

Andere woorden nog wijzen door vorm of betekenis of beide, op invloed vanwege een of ander dialect en voor zulke gevallen mogen we wel mondelinge óntlening aannemen. Vbb. *kə'zəkn* Wa. patates à casaques; *griəl* Pic. gorel; *ry·zə* met de betekenis: moeite, Pic. ruse = moeilijkheid; Wa. (Mons) berlafe, *pərləfə* Wa. (Mons) aspèrs, *æs'pærs*

Op semantisch gebied zal een leenwoord uiteraard van belang zijn, want een woord dat los van zijn voortbestaan in het oorspronkelijk taalmidden, zich in een vreemde taal begint te ontwikkelen, is aan allerlei invloeden blootgesteld. Ik wees er reeds op dat sommige woorden een betekenis bewaarden die nu in 't. Fra. verouderd is of verdwenen Vbb. : *bry·zə'lætn* bracelets = handboeien; *adræt* adroit; nu nog enkel fig. in 't. Fra. Andere werden met een enkele van hun betekenissen overgenomen Vbb. *rməwe:r:n*

ruiner : in 't dialect enkel fig. ; **vi-vantə**λ. vivant ; enkel opgewekt ; **tantə-si** tentation betekent enkel gesar ; **ku-ske** couche enkel : laag verf e. a. Wanneer we de betekenissen vergelijken met die welke ze in het A. B. hebben, zijn er wel enige interessante verschillen te vinden. Vbb. '**grə-si.s** grâces : goede eigenschappen ; **glə-ri'ø:s** glorieux, pralerig, hovaardig. Wie sommige woorden uit de rubriek van het gevoelsleven nader wil onderzoeken, zal tot het besluit komen, dat er meestal een speciale reden in het spel is, wanneer zulke woorden overgenomen worden. Vbb. pareil, pleinement, volage, e. a. De groep waartoe een bepaald woord behoort, bijv. H. N., wijst er op in welke richting verder kan gezocht worden naar oorzaken en wijze van ontleening of beïnvloeding ; hierover heb ik meer gezegd bij het begin van elke rubriek.

* * *

Ten zeerste overtuigd van de onvolledigheid van dit onderzoek, durf ik nochtans hopen, dat deze bijdrage genoegzaam bewijst, hoe dergelijke verzameling en indeling van de leenwoorden in de dialecten, nuttig en nodig is, wil men komen tot volledigheid en zekerheid bij het verdelen van de Nederlandse woordenschat in eigen en ontleend goed. Mochten anderen door dit artikel er toe komen, voor hun dialect hetzelfde te doen, dan zou ik dat als de beste beloning voor mijn moeite aanzien.

Gent, Juni 1939.

Woordregister.

De steekwoorden die in de rubrieken voorkomen, worden hier alfabetisch opgegeven. Na elk woord is de rubriek vermeld waartoe het behoort ; volgen twee of meer woorden van dezelfde groep op mekaar dan staan de aanduidingen enkel na het laatste,

Abcès (A.) ; Abonnement, Abonner (G. O.) ; Accès (A.) ; Absolu (G.) ; Absolution (G. O.) ; Accise (B. L.) ; Accommoder (G.) ; Accord (H. N.) ; Accorder (G.) ; Accordéon (S. S. V.) ; Adresse (G. O.) ; Adroit (G.) ; Affaire (H. N.) ; A la bonne heure (G.) ; A la brosse (M.) ; A la garçonne (M.) ; A la mistinguette (M.) ; Alarme (B. L.) ; A l'avenant, Altération, Altéré (G.) ; Ambulance (B. L.) ; Amusement (S. S. V.) ; Amuser (S. S. V.) ; Anse (L. A.-H.) ; Antique (H. N.) ; Apart (A.) ; Appareil (S. S. V.) ; Apparence (G.) ; Apothicaire (A.) ; Appel (B. L.) ; Arachide, Architecte (L. A.) ; Arlequin (S. S. V.) ; Arranger (A.) ; Arrêt, Arrêter (B. L.) ; Arrivée (S. S. V.) ; Article (G. O.) ; Assortie (A.) ; Assurance (B. L.) ; Assuré (G.) ; Assurer (B. L.) ; Attaque (A.) ; Attaquer (B. L.) ; Avance (H. N.) ; Avancer (H. N.-A.) ; Aventurer (G.-S. S. V.).

Bâche (L. A.) ; Bagage (B. L.) ; Bagatelle (A.) ; Bai, Baie (L. A.-M.) ; Bail(le) (L. A.) ; Bailli (G. O.) ; Bajonnette (B. L.) ; Bal (S. S. V.) ; Balafre (L. A.) ; Balance, Balancer (H. N.) ; Balcon (L. A.) ; Baleine (M.) ; Balle (H. N.) ; Bandit (A.) ; Banlieu (B. L.) ; Banqueroute, Banqueroutier (H. N.) ; Banquet (S. S. V.) ; Baraque (L. A.) ; Barbier (M.) ; Barrière (B. L.) ; Bascule (H. N.) ; Bassin (H.) ; Bataclan (A.) ; Bataillon (B. L.) ; Bâtard (A.) ; Bâtardé (L. A.) ; Bâtiment (L. A.) ; Batterie, Battre (B. L.) ; Bénédiction (G. O.) ; Bénéfice (H. N.) ; Benne, Bestial (L. A.) ; Bille (B. L.) ; Blaguer, Blagueur, Blâmer (G.) ; Blessé, Blessure (B. L.) ; Blinder (S. S. V.) ; Blouse (M.) ; Bobine, Bocal (H.) ; Boîte, Bombardement, Bombarder (B. L.) ; Bombardon (S. S. V.) ; Bon (G.-H. N.) ; Bonheur (H. N.) ; Bonjour (G.) ; Bordure (L. A.) ; Bottine (M.) ; Bouger (G.) ; Bouillon (H.) ; Boulevard (B. L.) ; Bouquet (A.) ; Bouter (L. A.) ; Bouvier (L. A.) ; Bracelets (B. L.) ; Braderie (H. N.) ; Brassier (S. S. V.) ; Bretèche (L. A.) ; Brise-bise (H.) ; Briser (L. A.) ; Bricoler (G.) ; Broche, Broder (M.) ; Bureau, Bureaucrate, Burel (B. L.).

Cabaret, Cabas (H.) ; Cache-avec (M.) ; Cachot, Cadastre (B. L.) ; Cadeau (S. S. V.) ; Cadet (B. L.) ; Cadrolle (L. A.) ; Caduc (G.) ; Café (S. S. V.) ; Calibre (B. L.) ; Caline, Caliner (G.) ; Camion, Campagne (L. A.) ; Canapé (H.) ; Canterne (A.) ; Cantonnier (B. L.) ; Capeline (M.) ; Capital, Capitaliste (B. L.) ; Capon, Capot (S. S. V.) ; Capoter (B. L.) ; Capuchon (M.) ; Carabine (B. L.) ; Caractère (A.) ; Carbonnade (H.) ; Cartouche (B. L.) ; Casaque (M.) ; Casques (H.) ; Caserné (B. L.) ; Casse (L. A.) ; Casserole (H.) ; Cassin (L. A.) ;

Cathédrale, Catholique (G. O.); Cavalcade (A.); Ceinture (M.); Cercle (G. O.); C'est ça (G.); Chagrin (G.); Chaland, Chalandise (H. N.); Champêtre (B. L.); Chance (G.); Changer (B. L.); Chapelle (G. O.); Charroi (S. S. V.-G.); Chauffeur (S. S. V.); Chauffoir (H.); Chaussée (B. L.); Chef (B. L.); Chétif (G.); Chicorée (L. A.); Ciment (H. N.); Cirque, Clairon, Claironner, Clarinette (S. S. V.); Clique (B. L.); Coffre, Coffre-fort (H.); Col (M.); Coliques (A.); Collection (H. N.); Collège, Colonie (B. L.); Combinaison (M.); Comité (B. L.-S. S. V.); Commandant (B. L.); Commande (H. N.); Commander (H. N.-B. L.); Commère (G.); Comame si (G.); Commis (B. L.); Commissaire (B. L.); Commission (B. L.-S. S. V.); Commode (H.); Compassieux, Compassion (G.); Compliment (A.); Complot, Comploter (B. L.); Comptant, Comptoir (H. N.); Communisme, Communiste (B. L.); Condition (A.); Conduits (A.); Conférence (B. L.); Confrérie (G. O.); Congé (B. L.-S. S. V.); Congréganiste, Congrégation, Consacrer, Conscience, Consécration (G. O.); Conseil, Conseil de Guerre (B. L.); Consorts (A.); Consul (B. L.); Constateur (S. S. V.); Content, Contentement (S. S. V.-G.); Contraire (G.); Contrat (H. N.); Contrôle, Contrôler, Contrôleur, Convoi (B. L.); Coquerelle (A.); Coquette (M.); Corruptions (G.); Corset (M.); Corvée (B. L.); Costume (M.); Couche (toi), Couillonade (G.); Couplet (G. O.); Courage, Courageux (G.); Cousin (A.); Crapule (G.); Crêpe (M.); Crever, Criminel (G.); Crucifix (G. O.); Curieux (G.).

Décoller (M.); Défendre (G.); Défilé, Défiler (B. L.); Demi (S. S. V.); Demi-saison (M.); Dépôt (B. L.-H. N.); Désert, Déserteur (B. L.); Dessert (H. N.); Détruire (G.); Dévotion, Dictionnaire (G. O.); Différent (G.); Direct (B. L.-G.); Directeur (B. L.-H. N.); Discours, Disputer (G.); Douzaine (H. N.); Drainer (L. A.); Dresser (S. S. V.); Durée (G.).

Échapper (G.-S. S. V.); Écharpe (M.); Embarras (G.); Emploi (B. L.-H. N.); Entreprise (L. A.); Enveloppe (H. N.-G. O.); Épaulette (B. L.); Escamoter, Escamoteur (S. S. V.); Escarbille (L. A.); Espion, Espionner (B. L.); Estime, Estimer, Établi (G.); Étage (L. A.); Étalage, Étoffe, étoffer (H. N.); Étranguillon (L. A.); Étude (H.); Excuse (G.); Exercer, Exercice (B. L.); Expert (L. A.).

Fable (G. O.); Fabricage, Fabricant, Fabrique, Fabriquer (H. N.); Faces (M.); Façon (G.); Facteur (B. L.-L. A.); Faction

(B. L.) ; Facture (H. N.) ; Faisan, Faisceau (L. A.) ; Fait, Fameux (G.) ; Famille (B. L.) ; Farce, Farceur (S. S. V.) ; Ferme (G.) ; Festival (S. S. V.) ; Feutre, Filer (M.) ; Finesse (G.) ; fixe (B. L.) ; Flambeau (G. O.) ; Flasque (G.) ; Fleur (A.) ; Foire (S. S. V.) ; Fonction (H. N.) ; Fondement (L. A.) ; Fonds (H. N.) ; Fontaine (G. O.) ; Force, Forcer (A.) ; Format, Fortune, Fortuné (G.-H. N.) ; Foulard (M.) ; Fourchette (H.) ; Fournaise (L. A.) ; Fourrure (M.) ; Foutre (G.) ; Front, Frontières (B. L.) ; Furet (S. S. V.).

Gamelle (B. L.) ; Garage, Garagiste, Garantie (H. N.) ; Garde (B. L.) ; Garde boue (L. A.) ; Garde-chambre, Garde-chasse, Garde-écurie (B. L.) ; Gare (G.) ; Garnir (M.) ; Garnissage (B. L.) ; Garniture (H.) ; Gendarme, Gendarmerie (B. L.) ; Genre (A.) ; Gloire (G. O.-G.) ; Gloriette (L. A.) ; Glorieux (G. O.-G.) ; Godet (M.) ; Gorel (L. A.) ; Gourmète (L. A.) ; Gouvernanté (G. O.) ; Gouvernement, Gouverneur (B. L.) ; Grâces (G.-G. O.) ; Grande tenue (S. S. V.-M.) ; Gravier (H. N.) ; Greffer, Grille (L. A.) ; Grimace, Grimer (S. S. V.) ; Guêtres (M.) ; Guide (B. L.) ; Guidon (S. S. V.).

Harnais (L. A.-B. L.) ; Hasard (H. N.) ; Hercule (S. S. V.) ; Horloge (M.) ; Hôtel, Hôtelier (S. S. V.).

Imaginaire, Imaginer (G.) ; Imperméable (M.) ; Information, Informer (B. L.) ; Installation, Installer (B. L.-S. S. V.) ; Instruction (B. L.) ; Intérêt (H. N.).

Jalousie, Jaloux (G.) ; Jarretelle (M.) ; Jérémier (G.) ; Jubilé, Juge de paix (B. L.) ; Jumelles (L. A.).

Lamenté (G.) ; Lampe belge (H.) ; Libéral, Liberté, Libre (B. L.) ; Litanie (G. O.) ; Livrancier (H. N.) ; Local (H. N.) ; Logement, Loger (S. S. V.) ; Longes (L. A.).

Malgré (G.) ; Manchette (M.) ; Mandat (B. L.) ; Manège (L. A.) ; Manœuvres (B. L.) ; Manquer (A.) ; Marchandise (H. N.-B. L.) ; Marche, Marcher (B. L.) ; Mariage (S. S. V.) ; Marmite (L. A.-H.) ; Mastic, Matériel (L. A.) ; Mayonnaise (H.) ; Médaille ; Médaillon (G. O.) ; Ménage, Ménagère (H.) ; Mentions (A.) ; Messe (G. O.) ; Méteil (L. A.) ; Miracle, Miraculeux (G. O.) ; Misérable, Misère (G.) ; Mission, Missionnaire (G. O.) ; Modèle (H. N.-M.) ; Modeste (G.) ; Molières (M.) ; Mort à Dieu (G.) ; Moteur (H. N.) ; Moufle (M.) ; Munition (B. L.).

Nation, Nationaliste (B. L.); Négliger (A.); Nerveux, Nom de Dieu (G.); Novice, Noviciat, Numéro (G. O.).

Occasion (H. N.); Oculer (L. A.); Office, Offrande (G. O.); Once (H. N.); Ondulation (M.); Ordinaire (G.); Ordonnance (B. L.).

Paletot (M.); Pandour (S. S. V.); Panier (H.); Parade, Parader (B. L.); Parapluie, Parasol (M.); Pareil (G.); Pardessus (M.); Parti (H. N.-L. A.); Passage, Passe-port (B. L.); Patience, Patienceux (G.); Pâtissier, Pâtisserie (H. N.); Patron (M.); Patrouille, Patrouiller (B. L.); Pauvre (G.); Pédale (S. S. V.); Pèlerine (M.); Pensionnat, Pensionnaire (G. O.); Permanente (M.); Permission, Piquet (B. L.); Plaisant, Plaisir (G.-S. S. V.); Plancher, Plançon, Planquer (L. A.); Plaque (B. L.); Plastron (M.); Pleinement (G.); Police, Polis, Politique, Poignard (B. L.); Portefeuille, Portemonnaie, Portion, Portrait (H.); Position, Poste (B. L.); Poule (L. A.); Précis (G.); Présent (B. L.); Presse (L. A.); Pressé (G.); Presser (L. A.); Pression (M.); Prisée (L. A.); Prison, Procès (B. L.); Procession, Professeur (G. O.); Profit (H. N.); Propriétaire (B. L.); Protestant (G. O.).

Quittance (H. N.); Quitte (H. N.-S. S. V.).

Rabot (S. S. V.); Raisonner (G.); Rançon (L. A.); Ranger (A.); Rare, Rareté (S. S. V.); Rastel (L. A.); Réclame (H. N.); Réclamation, Réclamer (B. L.-G.); Recommander (G. O.-H. N.); Refrain (S. S. V.); Refuser (G.); Régler (A.); Régulateur (H.); Religion, Relique (G. O.); Remise (L. A.); Réparer (A.); Ressort (H.); Retraite (G. O.); Réveil (H.); Révolution, Révolutionnaire, Révolter, Revue (B. L.); Risque, Risquer (G.); Rivet (L. A.); Roder (S. S. V.); Rouan (L. A.); Rouspéter, Ruiner, Ruse (G.).

Sacoche (M.); Sacré-Dieu, Sacrénom (G. O.-G.); Sacrifice, Sacrilège (G. O.); Salon (H.); Salle de police, Saluer, Salut (B. L.); Saucière, Savate, Sayette (H.); Scapulaire (G. O.); Scrupuleux (G.); Secrétaire (B. L.); Sénécon (L. A.); Sérieux (G.); Serge (M.); Serre (L. A.); Service, Serviette, Sirop (H.); Socialisme, Socialiste (B. L.); Société (H. N.); Solas (G.); Solement (L. A.); Solennel (G. O.); Solvent (G.); Soufler, Souffleur (S. S. V.); Soutien gorge (M.); spéculer (H. N.); Staminé (S. S. V.); Station (B. L.); Store (H.); Subit (G.); Succursale (A.); Suisse (G. O.); Syndicat, Syndiquer (B. L.).

Taupé (M.); Tentation, Tenter (G.); Tenue (M.); Timide (G.); Timbre poste, Tir (B. L.); Toupet, Tourné vis (L. A.); Train (B. L.); Trait, Traille, Travail (L. A.); Travers, Tribunal (B. L.); Trier, Trieur (L. A.); Triste (G.); Trompette (S. S. V.); Truelle (L. A.).

Vacances, Valise (S. S. V.); Vase (H.); Vendition, Vendre, Vente (H. N.); Vermicelle (H.); Vis (L. A.); Visite, Visiter (A.); Vif (G.); Vision (G. O.); Vivant, Volage (G.); Volière (L. A.); Voile (M.); Voyage, Voyager (S. S. V.); Voyageur (S. S. V.-H. N.); Vue (A.).

Bibliografie.

De geraadpleegde woordenboeken :

- VERWIJS (E.) en VERDAM (J.) : *Middelnederlandsch Woordenboek*, voortgezet door STOETT (1899-1929).
- DE VRIES (M.) en TE WINKEL (J.) : *Woordenboek der Nederlandsche Taal*.
- FRANCK (J.)-VAN WIJK (N.) : *Etymologisch Woordenboek der Nederlandsche Taal* (Den Haag 1912).
- VERCOULLIE (J.) : *Beknopt Etymologisch Woordenboek der Nederlandsche Taal* (3^e uitg., Gent, Den Haag 1925).
- CORNELIÏ KILIANI DUFLAEÏ : *Etymologicon teutonicae Linguae seu Dictionarium teutonicolatinum* (Lugduno Batavorum apud Roelandum 1777).
- DE BO (L.) : *Westvlaamsch Idioticon* (2e uitg. door J. SAMIJN, Gent, Siffer 1892).
- BROECKAERT (J.) : *Bastaardwoordenboek* (Gent, Siffer 1895).
- HAUST (J.) : *Dictionnaire Liégeois* (Liège, Vaillant-Carmanne 1933).
- BESCHERELLE (M.) : *Dictionnaire national ou Dictionnaire universel de la langue française* (7e édit., Paris 1858).
- BLOCH (O.) : *Dictionnaire étymologique de la langue française*, avec collaboration de W. VON WARTBURG, préface de A. MEILLET (Paris, Presses Universitaires de France 1932).
- GODEFROY (F.) : *Dictionnaire de l'ancienne langue française et de tous ses dialectes du IXe siècle au XVe siècle* (Paris, Vienne 1880-1898).
- HATZFELD (A.) en DARMSTETER (A.) : *Dictionnaire général de la*

langue française du commencement du XVIIe siècle jusqu'à nos jours (Paris, Delagrave, s. d.).

LITTRÉ : *Dictionnaire de la langue française* (Paris, Hachette 1863, Supplément 1877).

SIGART : *Glossaire étymologique montois ou Dictionnaire du wallon de Mons* (1870).

In volgende werken of artikels kon ik mij zeer nuttig documenteren en voor sommige gevallen uiterst leerrijke aanwijzingen aantreffen :

BLANCQUAERT (E.) : *Over Dialectstudie (De Vla. Gids, Febr. 1924)*.

FONCKE (R.) : *Uit het Mechelsch Dialect (Folkl. en Letterk., V, Mechelen 1932)*.

GRAULS (J.) : 1. *Een Uitstapje naar het Walenland (in Handel. van de Kon. Commissie voor Top. en Dial., VI, 1932, blz. 121 e. v.)*.

— 2. *Een tweede Uitstapje naar het Walenland (Ib., VII, 1933, blz. 259 e. v.)*.

— 3. *Een derde Uitstapje naar het Walenland (Ib., VIII, 1934, blz. 97 e. v.)*.

— 4. *Een vierde Uitstapje naar het Walenland (Ib., IX, 1935, blz. 273 e. v.)*.

— 5. *Een vijfde Uitstapje naar het Walenland (Ib., X, 1936, blz. 77 e. v.)*.

DE GRAVE (J. J. SALVERDA) : *De Franse Woorden in het Nederlands (Verhandel. der Kon. Ak. v. Wet., Amsterdam, afd. Letteren, deel VII, 1906)*.

GROOTAERS (L.) : *Woorðmigraties over de Vlaamsch-Waalsche Taalgrens (Hand. v. h. 17^e Nederl. Philol. Congres, Utrecht 1937)*.

Inhoud.

Inleiding	297
Bestuurs- en Legertaal	303
Godsdienst en Onderwijs	314
Landbouw en Ambachten	319
Handel en Nijverheid	325
Huishouden	330
Mode	333
Spel, Sport en Vermaak	336
Het Gevoelsleven	341
Andere woorden	349
Conclusies	351
Woordregister	353
Bibliografie	358
